

LAG Middelfart, Assens, Nordfyn og Kerteminde 2023-2027 (LAG MANK)

**Lokal udviklingsstrategi under
Landdistriktsprogrammet for perioden
2023-2027**

**Vedtaget januar 2023
Revideret marts 2026**

**Finansieret af
Den Europæiske Union**

Forord revideret udviklingsstrategi – marts 2026

Landdistriktsprogrammet for perioden 2023-2027 gav de lokale aktionsgrupper mulighed for at formulere en lokal udviklingsstrategi med retning for indsatsen i programperioden. I LAG MANK blev strategiens grundlæggende vision, analyser og indsatsområder udarbejdet i 2022 og vedtaget i begyndelsen af 2023. Strategien satte dermed rammen for arbejdet med at understøtte udvikling, innovation og samarbejde i landdistrikterne i Middelfart, Assens, Nordfyns og Kerteminde kommuner.

Første skridt blev taget d. 29. august 2022, hvor LAG MANK 2023-2027 blev etableret på en stiftende generalforsamling i Vissenbjerg. Herefter arbejdede den nyvalgte bestyrelse i samarbejde med konsulentvirksomhederne LG Insight og Holmskov Consult med at udarbejde udviklingsstrategien for perioden 2023-2027, som blev godkendt i begyndelsen af 2023.

Allerede fra begyndelsen af processen valgte bestyrelsen at indgå et samarbejde med LAG SØM (Syd, Øst og Midtfyn). Erfaringerne fra den tidligere programperiode viste, at der kan opnås større effekt gennem samarbejde på tværs af Fyn. Samarbejdet har ikke medført identiske strategier, men de er udformet således, at der er lagt spor ud for et fortsat og værdifuldt samarbejde mellem de to aktionsgrupper.

I vinteren 2026 gennemførte bestyrelsen en evaluering af udviklingsstrategiens indsatsområder i lyset af den aktuelle globale og nationale udvikling. Evalueringen pegede på behov for at præcisere, hvordan strategiens eksisterende indsatsområder kan operationaliseres i forhold til nye udfordringer og muligheder for udvikling i landdistrikterne. Justeringerne er af mindre karakter, og der er derfor ikke foretaget en gennemskrivning af udviklingsstrategien. Alle ændringer i forhold til den strategi, der blev godkendt i 2023, er som dette forord markeret i dokumentet.

På den baggrund arbejder LAG MANK fortsat med de indsatsområder, der blev formuleret i forbindelse med strategiens vedtagelse i 2023, men som er præciseret og justeret af bestyrelsen i marts 2026.

- **Kultur- og natur**
 - Kommercielle aktiviteter, der løfter udbuddet af kultur-, outdoor- og gastrooplevelser – gerne med fokus på oplevelser uden for højsæsonen og aktiviteter der kobler natur og kultur. Herunder aktiviteter der knytter sig til nye natur- og skovlandskaber og bidrager til lokal værdiskabelse og oplevelser i landskabet.
 - Faciliteter og aktiviteter der understøtter adgang til og oplevelser i naturen, gerne hvor det kobles med kultur. Herunder initiativer der forbedrer adgangen til landskaber, naturarealer og rekreative områder.
 - Understøttelse af netværks- og samarbejdsaktiviteter i relation til ovenstående

- **Fremtidens nye fynske jobs**
 - Innovativ produktion, afsætning og services inden for videnserhverv, fødevarer- og techindustri, herunder innovative underleverandører til de tre nævnte brancher.
 - Innovative initiativer der understøtter nye samarbejdsformer, eksempelvis coworking eller fællesskaber.

- Understøttelse af netværks- og samarbejdsaktiviteter i relation til aktivitet 2.1 og 2.2., herunder samarbejder der inkluderer partnere udenfor LAG MANKs område.
- **Fremtidens fællesskaber**
 - Nye og/eller kreative ungefællesskaber med særligt fokus på aktiviteter, der initieres af unge.
 - Innovative initiativer der styrker borgerdrevne fællesskaber for det gode liv i et lokalsamfund eller levested. LAG MANK lægger her vægt på multifunktionelle faciliteter hvor kulturaktiviteter eller tiltag indenfor grøn omstilling, biodiversitet eller genbrug indgår, samt initiativer der kan styrke lokalsamfundenes robusthed og evne til at håndtere fremtidige udfordringer.

For alle indsatsområder gælder det, at bestyrelsen prioriterer aktiviteter indenfor grøn omstilling og bæredygtig udvikling defineret som aktiviteter, der reducerer vores negative påvirkning af klima og miljø.

På bestyrelsens vegne

Carsten Petersen

Formand

Indhold

Forord revideret udviklingsstrategi – marts 2026	1
Generelle oplysninger om den lokale aktionsgruppe	4
A. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien.	4
A2. Den lokale godkendelsesproces.	5
B. Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe.....	5
B1. Formålet med aktionsgruppens virke.....	5
B2. Aktionsgruppens netværk og samarbejdskapacitet.	6
B3. Aktionsgruppens ressourcer og kompetencer.....	7
B4 LAG MANKs vurdering af områdets potentielle ansøgere og aktører.....	8
C. Beskrivelse/analyse af området.	8
C1. Infrastruktur, herunder	9
C2 Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.....	14
C3. Særlige miljø- og eller klimamæssige forhold.....	17
C4. Erhvervsstruktur.....	17
C5. Demografiske forhold?	28
C6. Kulturelle forhold.	32
C7. Bæredygtig udvikling og grøn omstilling, herunder vedvarende energi.	43
C8. Evt. særlige stedbundne ressourcer som forekommer vigtige for området.	45
C9 Globale og nationale udfordringer – lokale muligheder.....	46
D. Aktionsgruppens vurdering af de vigtigste lokale udfordringer og potentialer.	47
D1. SWOT	47
D2. Områdets udfordringer eller udviklingsbehov.	48
E. Udviklingsstrategiens vision	48
F. Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål	49
F1. Baggrund for LAG MANKs mulige indsatsområder.	49
F2. Mål.....	50
F3. Bæredygtig udvikling og grøn omstilling.....	51
F4. Social inklusion, kønsligestilling og unge.	52
F5. Lokalt, regionalt og internationalt samarbejde.....	52
G. Aktionsgruppens egne prioriteringskriterier.	52
H. Udviklingsstrategiens målsætninger, mål for indsatsområder og aktiviteter.	53
H1 Erhvervsrettede mål og aktiviteter	53

H2 Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne	54
I. Bilag.....	54

Generelle oplysninger om den lokale aktionsgruppe

1	Navn på lokal aktionsgruppe (ansøger)
	LAG MANK 2023-2027
2	Angiv om aktionsgruppen er en LAG, FLAG eller integreret LAG/FLAG
	LAG
3	Afgrænsning af aktionsgruppens geografiske område (kommuner, evt. øer samt region)
	Middelfart, Assens, Nordfyns og Kerteminde Kommuner
4	Aktionsgruppens adresse
	Davinde Bygade 50, 5220 Odense SØ
5	Aktionsgruppens CVR nr.
	43527517
6	Aktionsgruppens Nemkonto nr.
	6880 2006400
7	Aktionsgruppens telefonnr.
	4028 3793
8	Aktionsgruppens e-mail
	koordinator@lag-mank.dk
9	Forperson for bestyrelsen
	Carsten Petersen
10	Forpersons adresse
	Johan Rantzausvej 9, 5610 Assens
11	Forpersons telefonnr.
	2124 5196
12	Forpersons e-mail
	aktivcarsten@petersen.mail.dk

A. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien.

A1. Lokalsamfundets involvering i udarbejdelse af udviklingsstrategien.

De to Lokale AktionsGrupper på Fyn, LAG MANK og LAG SØM, har i fællesskab gennemført processen for udarbejdelse af de fynske LAGers udviklingsstrategier. Valget om et tæt samarbejde er truffet ud fra en forventning om og erfaring med, at Fyn kan bedst, hvis vi arbejder sammen på tværs af øen. Derfor har det været vigtigt for de to foreninger allerede nu at lægge fundamentet til et tæt samarbejde. Den fælles tilgang i strategiarbejde har betydet, at der er inddraget interessenter fra hele Fyn i udarbejdelsen af henholdsvis LAG SØMs og LAG MANKs udviklingsstrategier, hvorved vi hver især har trukket på lokale erfaringer og ideer, samtidig med vi har fået inspiration fra "naboen".

Interessentinddragelse

Allerede i forbindelse med indkaldelse til stiftende generalforsamling på LAG MANK Facebookside i august 2022 blev der opfordret til at byde ind med konkrete forslag til indsatsområder. I september 2022 var de to fynske LAGer fra 2014-2022 programperioden sammen med de fynske kommuner og Byregion Fyn arrangører af Fundraising Dag Fyn, hvor 400 mere end foreningsaktive fra hele Fyn, Langeland og Ærø deltog. Til arrangementet havde LAG SØM og LAG MANK en fælles stand, hvor vi fik gode snakke med deltagerne, og der var mulighed for at komme med input til strategiarbejdet.

Den primære og mest produktive interessentinddragelse har været afholdelse af 5 online workshops med følgende temaer:

- Turisme - kultur og natur som attraktion for turister og borgere, herunder partnerskaber på tværs (24. november 2022)
- Fremtidens nye fynske jobs, herunder viden, produktion og services (28. november 2022)
- Fødevarer, herunder oplevelser, produktion, teknologi og services (29. november 2022)
- Grøn omstilling og bæredygtig udvikling (5. december 2022)
- Fremtidens fællesskaber, herunder ungefællesskaber (6. december 2022).

Workshopdeltagerne er fundet ved åben invitation via LAG MANKs hjemmeside og facebookside med ca. 1000 følgere, samt pressemeddelelser i lokale dagblade og ugeaviser, DRFyn og TV2 Fyn. Derudover har vi kontaktet godt 135 lokale borgere, virksomheder, interesseorganisationer og kommunale/regionale aktører med relevant viden og erfaring indenfor for temaerne.

I de afholdte workshops deltog 75-80 interessenter (eksklusive bestyrelsesmedlemmer). Der er udarbejdet opsamlingsnotater fra alle workshops samt optagelser, så bestyrelsesmedlemmerne er blevet grundigt orienteret om drøftelser og de mange input fra workshopdeltagerne.

A2. Den lokale godkendelsesproces.

På LAG MANKs bestyrelsesmøde d. 10. januar 2023 blev udkast til udviklingsstrategi 2023-2027 godkendt af bestyrelsen. Herefter blev den d. 19. januar sendt i høring i Middelfart, Assens, Nordfyns og Kerteminde Kommuner samt Region Syddanmark med høringsfrist d. 2. februar

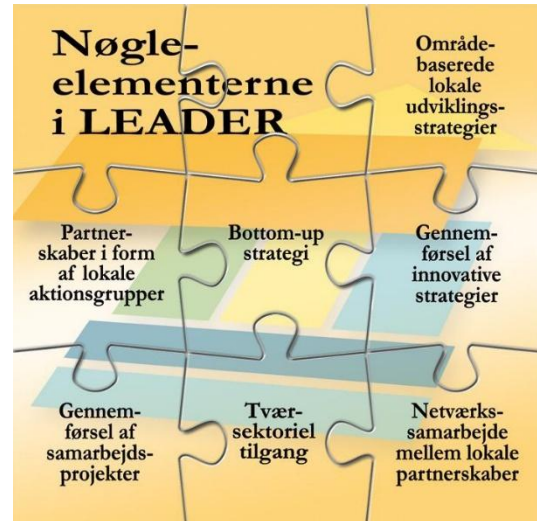
Bestyrelsen valgte på grund af en stram opstartsøkonomi at sende udviklingsstrategien til onlinegodkendelse blandt medlemmerne. Det skete d. 19. januar med svarfrist d. 3. februar.

B. Beskrivelse af den lokale aktionsgruppe.

B1. Formålet med aktionsgruppens virke.

LAG MANK har med foreningens prioritering af indsatsområder flere veje at gå i bestræbelserne på at blive mere end en uddelingsorganisation, og bestyrelsen har allerede i forbindelse med udarbejdelse af foreningens udviklingsstrategi udlagt spor for det fremtidige arbejde.

- Bestyrelsen traf tidligt beslutning om et udvidet samarbejde med LAG SØM i strategiudviklingsfasen med henblik på at afsøge mulighederne for tværgående fynske samarbejdsmuligheder. Dermed sikres en kalibrering af de to strategier inden for de indsatsområder, hvor der er grobund for samarbejde.
- Vores tilgang til interessentinddragelse i strategiudviklingen, hvor vi inviterede til 5 onlineworkshops inden for specifikke temaer, havde dels det formål at blive klogere på problemstillinger og udviklingsmuligheder; dels fik vi lejlighed til at afsøge og knytte bånd til potentielle samarbejdspartnere. Det var bestyrelsens oplevelse, at især inden for de områder, hvor den kompetence- og netværksmæssigt står svagest, fik etableret kontakter, der skal aktiveres, så snart implementeringen af udviklingsstrategien sættes i gang.

I implementeringen af udviklingsstrategien bliver der behov for en divers tilgang, hvor LAG MANK inden for de enkelte indsatsområder vil tage forskellige af LEADER-elementerne i brug, og LAG MANK vil givetvis også vil komme til at indtage forskellige positioner ift. interessenter og netværk. Hvor vi indenfor de almennyttige og dele af de erhvervs-mæssige indsatsområder vil have mulighed for at indtage en initierende rolle gennem formidling af seneste forskning, præsentation af gode eksempler til efterfølgelse og måske som projektudviklere, vil vores fineste opgave inden for andre dele af vores erhvervsindsatsområder i første omgang være at indgå som aktiv partner i allerede eksisterende professionelle netværk på Fyn.

Det er LAG MANKs overordnede målsætning at være en aktiv medspiller ved at bringe nye ideer og dagsordner på banen og indtage rollen som sparringspartner i konkrete projekter.

B2. Aktionsgruppens netværk og samarbejdskapacitet.

Samarbejde bliver et vigtigt element i gennemførelsen af flere af LAG MANKs indsatsområder. Vores erfaring fra tidligere programperioder er, at lokale aktionsgrupper sætter de største aftryk, når de tager initiativer eller indgår i tværgående samarbejder.

Som noteret ovenfor har LAG MANK allerede taget de første skridt til et fremtidigt nært samarbejde med LAG SØM. Samarbejdet vil tage afsæt i erfaringerne fra den foregående programperiode, hvor de to lokale aktionsgrupper har haft stor gavn af hinanden på sekretariatsniveau i form af intern sparring i dagligdagen. Derudover har det tætte samarbejde resulteret i udvikling og gennemførelse af tværgående fynske projekter med eksterne aktører som leadpartnere. Det gælder f.eks. LAG MANKs initiativ til projektet Blå Støttepunkter – kystnære opholdspladser langs kysten, hvor 5 kommuner og to LAGer gik sammen om at etablere 34 shelterpladser i et ensartet design – et projekt der alene i etableringsperioden de seneste to sæsoner har resulteret i 27.000 overnatninger. Samarbejdet med Destination Fyn omkring initiativet Bike Island har også medført fælles fynske projekter som Bikestations og Herregårdsruten. Inden for sådanne infrastrukturprægende indsatsområder vil det være oplagt at fortsætte med at animere til samarbejder ikke bare på tværs af de to fynske LAGer men også med inddragelse af f.eks. LAG Småøerne samt Langeland og Ærø.

Uagtet LAG MANK 2023-2027 er en ny forening, er der allerede oparbejdet et netværk af samarbejdspartnere fra tidligere, som foreningen kan tage udgangspunkt i. En ny strategi betyder dog også nye indsatsområder,

og dermed vil samarbejderne givetvis rykke sig og antage nye former. Vi vil fortsat have stor glæde af vores netværk af fynske udviklingsorganisationer som f.eks. de lokale erhvervsråd og turistorganisationer, Erhvervshus Fyn, Destination Fyn og Byregion Fyn. De fire kommuner er naturlige sparringspartnere i dagligdagen, ligesom de er vigtige medspillere i udviklingsinitiativer, som eksemplet med Blå Støttepunkter viser. Derudover ser bestyrelsen qua den nye strategi en interesse i at knytte stærkere bånd til lokale samvirkende landsbyråd/landdistriktsorganisationer m.v., ligesom et øget fokus på grøn omstilling og bæredygtig udvikling og unge åbner op for nye samarbejdsflader.

LAG MANK benytter lokale medier i forbindelse med ansøgningsrunder, offentliggørelse af tilskud og andre initiativer. Vi er desuden til stede på facebook, hvor foreningen overtager den gamle LAG MANKs velbesøgte side. Ligeledes overtager vi den gamle LAG MANKs domæne, som bliver værktøjskassen for ansøgere, ligesom der her kan søges oplysninger om foreningens uddelingspolitikker og støttede projekter.

B3. Aktionsgruppens ressourcer og kompetencer.

Bestyrelsen

Der blev på generalforsamlingen valgt 3 medlemmer inden for hver af de socioøkonomiske grupper; borger, erhverv og det frivillige foreningsliv. Dertil kommer 5 offentligt udpegede repræsentanter, der alle bor i LAG MANKs område. Bestyrelsen er en bredt sammensat gruppe på 17 medlemmer med solide kompetencer indenfor organisation-, erhvervs- og udviklingsarbejde, hvor mere end halvdelen af medlemmerne har erfaring fra programperioden 2014-2022.

Jan 2023. De sidste linjer skrives i strategi 2023-2027.

Der vil minimum blive afholdt 5 årlige bestyrelsesmøder, hvoraf 3 forventes at være uddelingsmøder. I forbindelse med uddeling af projektstøtte vil der være fokus på foreningens fremdrift i henhold til de i udviklingsstrategiens fastsatte målsætninger. Der vil desuden kontinuerligt være fokus på gennemsigtighed i beslutningsprocesser, herunder åbenhed om tildelingskriterier for støtte, habilitet samt hensigtsmæssig og sparsommelig forvaltning af offentlige midler.

Gennemsigtighed i tildeling af støtte

Bestyrelsen benytter i projektbehandlingen det prioriteringsværktøj, som er udviklet af Bolig- og Planstyrelsen med tilføjelse af enkelte kriterier, bestyrelsen selv har formuleret i forbindelse med udarbejdelse af nærværende udviklingsstrategi. Prioriteringsværktøjet herunder vægtningen af de enkelte kriterier er til enhver tid at finde på LAG MANKs hjemmeside. Prioriteringsværktøjet sikrer gennemsigtighed i tildelingsprocessen, og er et vigtigt styringsværktøj for realisering af udviklingsstrategiens målsætninger – se punkt. G.

Sekretariat

Bestyrelsen har nedsat et forretningsudvalg, der understøtter og overvåger sekretariatet i varetagelsen af det daglige arbejde.

Sekretariatet forventes at være bemandet af en koordinator, som varetager foreningens daglige drift. Funktionens omfang i hele programperioden overstiger EU's tærskelværdier for offentlige indkøb, hvorfor opgaven skal i udbud.

Koordinatoren fungerer som sekretariat for bestyrelsen og har bl.a. følgende opgaver:

- Sekretærbistand for bestyrelsen herunder administration.
 - Afholdelse af udgifter kan ikke finde sted uden godkendelse af enten formand eller kasserer via foreningens netbank.
- Rådgive projektholdere om tilskudsmuligheder og procedurer i forbindelse med påbegyndelse og gennemførelse af projekter.
- PR herunder vedligehold af hjemmeside, sociale medier
- I samarbejde med bestyrelsen at tage initiativ til aktiviteter herunder skabe kontakt til samarbejdspartnere.
- Foretage opfølgning og kontrol med henblik på at sikre realiseringen af såvel de enkelte projekter som de overordnede mål og visioner i udviklingsstrategien (evaluering).

Sekretariat har det daglige ansvar for, at LAG MANKs drift er i overensstemmelse med regelgrundlaget for LAG-ordningen 2023-2027. Koordinatoren fører timeregistrering.

B4 LAG MANKs vurdering af områdets potentielle ansøgere og aktører.

Set over hele programperioden forventer LAG MANK et stort antal ansøgninger med færre henvendelser i begyndelsen, hvor de almennyttige/rammevilkårsorienterede indsatsområder skal have tid til at bundfælde sig i lokalsamfundene, og der skal oparbejdes kendskab til nye erhvervsindsatsområder. Dette vil være i overensstemmelse med erfaringerne fra opstart af programperioden 2014-2022. LAG MANK vil i 2023 have et særligt fokus på at formidle mulighederne for projektstøtte gennem temamøder, netværksarbejde og generel PR. Der vil i vinteren/foråret 2023 blive udarbejdet en lanceringsplan for strategien, som implementeres ved endelig godkendelse.

C. Beskrivelse/analyse af området.

LAG MANK dækker Middelfart, Assens, Nordfyns og Kerteminde kommuner. Det er et stort område, hvorfor problemstillinger og potentialer ikke er kongruente for hele geografien. Alle fire kommuner har områder, hvor f.eks. transporttid, infrastruktur, befolkningssammensætning tager sig anderledes ud end andre steder. Det er et forbehold, som er nødvendig at tage, når der som i nærværende analyse fortrinsvis anvendes statistisk materiale på kommuneniveau. De primære informationskilder til analysen er kommunernes planstrategier, Region Syddanmarks statistiske områdeanalyser, VisitDenmarks datamateriale samt udtræk fra Danmarks Statistik.

C1. Infrastruktur, herunder trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning.

Trafikforhold

LAG MANKs dækningsområde er kommunerne Middelfart, Assens, Nordfyn samt Kerteminde, som grundet Fyns karakteristiske geografiske cirkelform dækker 350 – 400 km kyststrækning mod Østersøen, Lillebælt, Kattegat, Odense Fjord, Kertinge Nor og Storebælt. Mod midten ligger Odense Kommune, som Assens Kommune, Nordfyns Kommune og Kerteminde Kommune grænser op til.

Generelt har indbyggere og virksomheder forholdsvis let adgang til god infrastruktur grundet den tætte placering af motorvej E20 og tog mod såvel København og Jylland. Inden for en times kørsel fra Trekantområdet ligger Aarhus, Odense, Flensborg - og et opland med ca. 1,8 mio. indbyggere. Inden for to timers kørsel ligger Hamborg, København og Aalborg. Det gælder Middelfart Kommune, det nordlige Assens Kommune, det sydlige Nordfyn og Kerteminde Kommune. Det kan dog være svært at komme på tværs internt i kommunerne med offentlig trafik, og udfordringerne i aftentimerne og weekender er særlig store.

Middelfart Kommune udgør sammen med det øvrige Trekantområde landets trafikale knudepunkt. Det er her motorvejene nord/syd og øst/vest mødes, og jernbanelinjerne skærer hinanden. Inden for en times kørsel fra Trekantområdet ligger Aarhus, Odense, Flensborg - og et opland med ca. 1,8 mio. indbyggere. Inden for to timers kørsel ligger Hamborg, København og Aalborg.

Forhold knyttet til den regionale infrastruktur er gode. Der er til- og afkørsel til E20 i Middelfart, Middelfart Øst (Kauslunde), Nørre Aaby (Båring), Ejby (Gelsted). Regionaltogsbetjening sker ved stationerne i Middelfart, Kauslunde, Nørre Aaby, Ejby og Gelsted.

Lillebæltsbroen set fra Middelfart Havn

Middelfart Marina er renoveret inden for de seneste år og tiltrækker mange tursejlere med korte afstande til oplevelser på vandet, seværdigheder og naturskønne omgivelser. Marinaen er en af de mest centralt placerede havne i Danmark med god plads til både fastliggende og besøgende. Forbrugsvandet på marinaen opvarmes via solfangere på havnen. Marinaen tilbyder moderne faciliteter og mange typer af aktiviteter for både børn og voksne. På havnen findes grillpladser og børnevenlig badestrand.

Assens Kommunes gennemskæres mod nord af jernbaneforbindelsen mellem Jylland og Sjælland, og der er regionale stationer i Aarup, Bred, Skalbjerger og Tommerup Stationsby. Aarup er kommunens vigtigste togstation, som Assens Kommune ønsker opgraderet til intercitystation, hvilket vil have stor betydning for såvel erhvervsudvikling som bosætning i byer som Aarup, Vissenbjerg, Tommerup og de mindre bysamfund omkring.

Assens Havn er den eneste større havn i Assens Kommune, som benyttes i erhvervmæssige sammenhæng, og den rummer også en moderne lystbådehavn (Assens Marina), som har 600 pladser. Assens har i flere århundreder været en vigtig forbindelse til Jylland. I dag benyttes havnen primært af Assens Skibsværft samt færgeforbindelsen til Båge. Udviklingsplanen 'Fremtidens Assens' er under realisering, og den indeholder

bl.a. en modernisering af havneområdet, som bliver et nyt byrum med plads til rekreative aktiviteter. Inden for de kommende år etableres det nationale lysfiskercenter på havnen til glæde for borgere og gæster.

Infrastrukturen i Assens Kommune består fortrinsvis af vejnettet, og mod nord ligger E20, som har stor voksende betydning for erhvervsudviklingen i kommunen, ligesom den er vigtig i pendlersammenhæng.

Nordfyns Kommune har regionale og lokale buslinjer samt uddannelsesruter og teletaxi, hvis drift hører under trafikselskabet FynBus. I 2022 var der i alt 33 buslinjer i kommunen med både regionale ruter (kører gennem Nordfyns Kommune, og som giver mulighed for at komme til f.eks. Odense, Faaborg, Vissenbjerg, Glamsbjerg) og lokale ruter. Motorvej E20 er en vigtig trafikåre for pendlere i de Nordfynske byer som fx Morud, der har oplevet befolkningstilvækst i de senere år.

I Nordfyns Kommune er der syv regionale vejforbindelser, som udgør grundstammen i kommunens trafikale hovedstruktur. De regionale vejforbindelser fungerer primært som forbindelser til og fra Odenseområdet og det øvrige Danmark.

Nordfyns Kommune har Fyns længste kyststrækning og kommunens primære havn er Bogense Marina, som tiltrækker rigtig mange turister. Derudover er der rekreative havnefaciliteter i Klintebjerg Havn og Otterup Lystbådehavn.

Hans Christian Andersen Airport er Fyns lufthavn og er beliggende i Nordfyns Kommune med kun 10 km til Odense centrum.

Kerteminde Kommune

I Kerteminde Kommune er der bustransport i dagtimerne, som sikrer adgang til knudepunkter og regionale trafikforbindelser indenfor og udenfor kommunen. Langeskov Station er siden åbningen i 2015 blevet en central pendlerstation for hele Nordøstfyn, og åbningen af stationen skal givetvis også have en del af æren for områdets positive befolkningsudvikling, der netop tog fart fra 2015.

Udsigt til Kerteminde Sydhavn fra Fjord & Bælt. Hele området omkring Fjord & Bælt vil allerede i løbet af 2023 blive ændret..

Kerteminde Kommunes placering betyder, at der gode forbindelser til de større byer, motorvej og det øvrige Danmark. I lighed med de andre LAG MANK-kommuner kan det dog være at komme på tværs af kommunen med offentlig trafik i aftentimerne og weekender.

Kerteminde Kommune rummer en række industrielle såvel som rekreative havnefaciliteter. Der pågår i disse år en kæmpe omkalfatring af Kerteminde Nordhavn fra industri til en attraktiv bydel for forsætning og rekreative aktiviteter. Odense Havn (tidligere Lindø Port of Odense) i Munkebo udvider kontinuerligt, og rummer i dag en række unikke faciliteter håndtering og produktion af store emner.

Digital infrastruktur

Den digitale infrastruktur er selvsagt vigtigt for såvel bosætning, turisme og tiltrækning af nye og udvikling af eksisterende virksomheder.

Middelfart Kommune har en høj dækning med fibernet teknologi (87 pct.), hvorimod Kerteminde (61 pct.), Assens (78 pct.) og Nordfyns Kommune (72 pct.) ligger under hele landet (79 pct.). Det fremgår desuden af tabel 1. nedenfor, at de fire LAG MANK-kommuner har en høj udbredelse af bredbånd – både mobilt bredbånd og bredbånd via telefonstikket (Kobbernet/xDSL).

Middelfart Kommune har størst udbredelse af høj hastighed på såvel upload som download, hvorimod Kerteminde Kommune har den laveste udbredelse af høje Mbit/s-hastigheder.

Tabel 1. Hastighed på fastnetdækning, fordelt på kommuner, 2022

Hastighed på upload og download		Middelfart	Assens	Nordfyn	Kerteminde	DK
Down-load og upload	Min. 100/30 Mbit/s download/upload	98%	96%	98%	96%	96%
	Min. 500/500 Mbit/s download/upload	87%	88%	74%	62%	89%
	Min. 1/1 Gbit/s download/upload	87%	78%	72%	61%	79%
Dækning teknologi	Fibernet	87%	78%	72%	61%	79%
	Mobilt bredbånd	100%	100%	100%	100%	100%
	Bredbånd via telefonstikket	89%	95%	92%	93%	89%

Kilde: <https://tjekditnet.dk>

Uddannelse

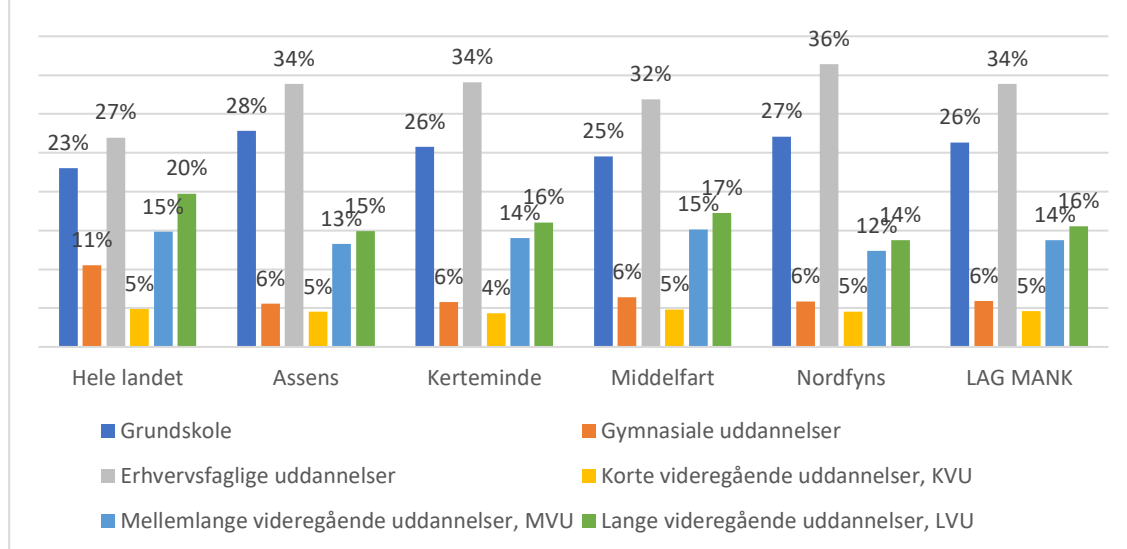
Uddannelsesprofilen for befolkningen i alderen 15-67 år

For befolkningen i LAG MANK-kommunerne i alderen 15-69 år gælder, at 36 pct. af befolkningen ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse – dvs. alene har enten grundskolen eller en gymnasial uddannelse som højeste uddannelsesbaggrund.

I MANK-kommunerne har en højere andel af befolkningen en erhvervsfaglig uddannelse set i forhold til hele landet (34 pct. i MANK mod 27 pct. i DK - jf. figur 1). Der er derimod en gennemsnitlig mindre andel af befolkningen i MANK-kommunerne i forhold til hele landet, som har en mellemlang eller en lang videregående uddannelse (5 procentpoint mindre, jf. figur 1).

Det skal desuden fremhæves, at en overgennemsnitlig andel i MANK-kommunerne i forhold til hele landet søger ind på en erhvervsuddannelse direkte efter 9. og 10. klasse. Hvor 19 pct. af de unge på landsplan søger en erhvervsuddannelse, er det 31 pct. i Assens Kommune, 29 pct. i Nordfyns Kommune, 30 pct. i Kerteminde Kommune og 21 pct. i Middelfart Kommune.

Figur 1: Befolkningens højeste gennemførte uddannelse fordelt på områder og kommuner, 2021

Kilde: Danmarks Statistik, 2022

Børn og unge i grundskolen

Middelfart Kommune har 11 folkeskoler fordelt i hele kommunen. Skolerne er alle lokalt forankrede i hvert deres lokalsamfund. I Middelfart Kommune er der 4 friskoler/private grundskoler, og 22 pct. af alle børn i grundskolen i Middelfart Kommune går på en friskole/privatskole (DK: 18,1 pct).

Assens Kommune er inddelt i 14 skoledistrikter, der bestemmer fordelingen af kommunens folkeskoleelever til de i alt 15 folkeskoler. Derudover er der 5 friskoler/private grundskoler. 22,2 pct. af kommunens børn og unge i grundskolen går på en friskole/privatskole.

Der er 6 distriktsskoler i Nordfyns Kommune og to friskoler/private grundskoler. På de to friskoler/private grundskoler går 9 pct. af kommunens børn/unge.

I Kerteminde Kommune er der 6 folkeskoler, hvoraf tre af skolerne er organiseret i hver sin landsby-ordning sammen med det lokale dagtilbudsområde. Derudover er der to friskoler/private grundskoler i Kerteminde Kommune, hvor 13,8 pct. af kommunens børn/unge er tilknyttet.

Børn og unge i MANK-kommunerne ligger i gennemsnit for obligatoriske prøvekarakterer i 9. klasse næsten på landsniveau med et gennemsnit på 7,4 mod 7,7 i hele landet.

Børnene i MANK-kommunerne har i gennemsnit en lavere faglig trivsel end i hele landet. Det omfatter fx, hvor godt eleverne vurderer egne faglige færdigheder og mulighed for hjælp i skolen eller hos forældre. 85 pct. af eleverne i Middelfart Kommune har god faglig trivsel (mod 95 pct. i hele landet), 84 pct. i Assens Kommune og Nordfyns Kommune og 86 pct. i Kerteminde Kommune.

Derimod oplever eleverne en god social trivsel i skolen i alle fire MANK-kommuner. Trivslen ligger næsten på samme niveau som i hele landet – godt 91 pct. trives godt i skolen.

En lidt mindre andel af de unge i MANK-kommunerne får under 2 i dansk eller matematik, som fx er mindsteadgangskravet til en ungdomsuddannelse efter grundskolen i forhold til hele landet¹. 4,2 pct. af de unge i hele landet opnår således ikke adgangskravet til en ungdomsuddannelse – mod 3,7 pct. i MANK-kommunerne. Der er imidlertid stor forskel mellem kommunerne, hvor Kerteminde Kommune (2,6 pct.), Middelfart Kommune (3,5 pct.) og Nordfyns Kommune (3,6 pct.) har en meget lille andel, ligger Assens Kommune lidt højere på 5 pct.

Sundhed

Befolkningens sundhedstilstand påvirkes af flere forskellige forhold, hvor bl.a. alder er en vigtig faktor sammen med befolkningens uddannelsesprofil og fritidsvaner m.m.² En større andel af befolkningen i MANK-kommunerne er over 60 år (32 pct. for alle MANK-kommuner end i hele landet (26 pct.) og i Region Syddanmark (28 pct.).

I gennemsnit har en borger i MANK-kommunerne 7,9 årlige lægekonsultationer - både telefoniske eller besøg hos lægen. Det er næsten samme niveau som i hele landet (7,7). Et mindre antal borgere i de fire LAG MANK-kommuner er i kontakt med sygehusvæsenet – både indlæggelse og ambulans behandling i forhold til hele landet, mens det er på niveau med resten af Fyn.

Befolkningens uddannelsesprofil og alderssammensætning taget i betragtning har borgerne i Middelfart Kommune, Assens Kommune, Nordfyns Kommune og Kerteminde Kommune således generelt en god sundhed. Trods dette er der stadig en række sundhedsforhold, som skal være i fokus:

- I alt 14,2 pct. af borgerne i Region Syddanmark drikker mere end 10 genstande i løbet af en typisk uge, og andelen er større blandt mænd (21,1 pct.) end blandt kvinder (7,5 pct.)
- I alt 20,1 pct. af borgerne i Region Syddanmark har et usundt kostmønster
- 14,8 pct. af borgerne i Region Syddanmark ryger dagligt
- I alt 60,4 pct. af borgerne i Region Syddanmark opfylder ikke WHO's minimumsanbefaling for fysisk aktivitet

Borgere i Assens Kommune (8,1) og Nordfyns Kommune (8,4) bruger i gennemsnit sundhedsvæsenet mere end borgere i hele landet og også mere end borgerne i Middelfart (7,3) og Kerteminde (7,8).

Energiforsyning

For alle kommuner gælder det, at energibesparelser og deraf forbedring af de kommunale driftsøkonomier spiller en væsentlig rolle i valget af indsatser inden for energipolitikken.

Assens Kommune blev i 2009 klimakommune og samarbejder nu med Danmarks Naturfredningsforening om i første omgang at reducere energiforbruget for siden at blive CO2 neutral på den kommunale drift og endelig fra 2042 at være en CO2 neutral geografisk enhed. De tre andre kommuner har vedtaget lignende energipolitikker med henblik på at bidrage til den nationale målsætning for omlægning til bæredygtige energiformer. 43 pct. af beboede boliger i Assens Kommune var i 2022 opvarmet med fjernvarme, hvor det tilsvarende tal på landsplan var 66 pct. Der pågår i disse år en stor udvidelse af fjernvarmenettet i Assens, og Fjernvarme Assens bliver set som et godt eksempel på, hvorledes priserne kan holdes i ro ved at satse på mange typer energikilder. Der var i 2022 hhv. 14 pct. af boligerne i Assens Kommune, som blev opvarmet med centralvarme med olie, hvilket er mere end dobbelt så stor en andel, end det er tilfældet på landsplan

¹ UVM statistikdatabase, 2021

² FOLKESUNDHED OG RISIKOFAKTORER – tal på sundhed til kommunen, Sundhedsstyrelsen

(6 pct). 23 pct. boliger i Assens Kommune opvarmedes i 2022 ved centralvarme med naturgas. På landsplan var der 14 pct. boliger, der blev opvarmet med centralvarme med naturgas³.

Middelfart Kommune arbejder med bæredygtig energiforsyning og har som den første i Danmark forberedt en hel parcelhusudstyknings med lodrette jordvarmeboringer til jordvarmepumper, ligesom kommunen eksperimenterer med soldrevne gadelamper. Derudover kan der fremhæves borgerdrevne energiforsyningstiltag som "Sol over Brenderup" og Føns Nærværme. I 2022 var halvdelen af kommunens beboede boliger opvarmet ved fjernvarme (50 pct.), mens 11 pct. af boligerne var opvarmet ved centralvarme med olie. 24 pct. blev opvarmet ved centralvarme med naturgas. Der er således ift. landsplan forholdsmæssigt færre boliger i Middelfart Kommune, som opvarmes med fjernvarme, mens en større andel boliger i Middelfart opvarmes med centralvarme med olie og gas (kilde: Danmarks Statistik, 2022).

Siden 2009 har Nordfyns Kommune arbejdet strategisk og målrettet på at nedbringe kommunens vand- og energiforbrug samt begrænse CO₂-udledningen. Fra 1. august 2017 købte Nordfyns Kommune certifikater på CO₂-neutral biogas til alle bygninger der er forsynet med naturgas, svarende til 33 pct. af det samlede energiforbrug i 2017. Grøn strøm svarer til 24 pct. af det samlede energiforbrug, og solceller udgør 2% af det samlede energiforbrug. Samlet set stammer 58 pct. af energiforsyningen fra CO₂-neutrale energikilder (vind, sol og biogas). I Nordfyns Kommune er 40 pct. af boligerne opvarmet med fjernvarme (66 pct. på landsplan), mens 16 pct. af boligerne er opvarmet med olie og 21 pct. med naturgas (til sammenligning hhv. 6 pct. og 14 pct. på landsplan).

Fossile brændsler er på vej ud af fjernvarmeproduktionen i Kerteminde Kommune, og kommunen har som målsætning at være klimaneutral i 2030, hvor opvarmningsformer med gas og olie skal være udfaset. Derudover planlægger kommunen at udbygge fjernvarmenettet til flere husstande i Munkebo og senere måske til Marslev og Birkende-Nonnebo. I 2022 blev 59 pct. af de beboede boliger i Kerteminde Kommune opvarmet med fjernvarme, mens 8 pct. blev opvarmet med centralvarme med olie og 18 pct. blev opvarmet med centralvarme med naturgas. Boligernes varmekilder i Kerteminde Kommune er således forholdsmæssigt tæt på fordelingen på landsplan (kilde: Danmarks Statistik, 2022).

I Region Syddanmark står virksomheder, der arbejder med bæredygtig energi, stærkt. På regionsniveau satser man på bæredygtig energi inden for energieffektivisering- og offshore (alternativ såvel som konventionel energi) som én af tre fremtidige vækstområder. 15 virksomheder i LAG MANKs område arbejder med energieffektivisering og offshoreteknologi som fx Exhausto og Ib Andresen i Langeskov, og der er etableret testcenter for havvindmøller i Industripark Lindø.

Markedet inden for bæredygtig energi har en høj grad af internationalisering. Den syddanske erhvervsstruktur med mange små og mellemstore virksomheder har derfor en ressource- og kompetencemæssig udfordring med hensyn til opdyrkning af nye forretningsområder og salgskanaler på et globalt marked.

C2 Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.

Det fynske landskab er et produkt af istidernes smeltevand og jordflytning. Der er bakkede områder som f.eks. i det sydvestlige område omkring Jordløse (Jordløse Bakker) samt i trekanten mellem byerne Morud, Tommerup og Gelsted (Vissenbjerg Bakker, Langsø og Brænde Ådal). På Nordfyn flader området ud i et slettelandskab. Jordbunden i store dele af LAG MANKs område består af frugtbart moræneler, og

³ Kilde: Danmarks Statistik, 2022

landbrugsarealet i hele området ligger over landsgennemsnittet på godt 60 pct. - i Nordfyns Kommune og Kerteminde Kommune betragteligt over landsgennemsnittet. Naturværdierne findes fortrinsvist nær kysterne og i skovområderne omkring det bakkede Højfyn og på Sydvestfyn. Kyststrækningen er meget varieret fra lavvandsområder med fine sandstrande til mere kuperede strækninger, hvor skovene næsten strækker sig til de stenede vandkanter. Variationen strækker sig også ud over vandkanten, hvor der findes såvel store lavvandsområder som dybe render tæt på kysten. Mod nordøst præger Odense og Kerteminde Fjord landskabet. Længst mod nordøst ligger Fyns Hoved, der ejes af Naturstyrelsen og besøges af ca. 100.000 gæster årligt.

Kysten og det umiddelbare bagland er kun delvist udnyttet til f.eks. overnatning og turistfaciliteter. De etablerede stiforløb langs kysten og længere inde i landet er i nogle områder blevet udvidet i de senere år, og der arbejdes at skabe sammenhæng i den rekreative infrastruktur til glæde for turisterhvervet og lokalbefolkningen. Etableringen af Sybergland ved Kerteminde, Naturpark Lillebælt og reetablering af vådområdet ved Gyldensteen Strand på Nordfyn er gode eksempler på arbejdet med forbedring af naturværdierne. Andre eksempler er udvikling af nye cykelruter som fx herregårdsruten og formidling af disse, hvilket bidrager til at forbedre adgangen til naturoplevelser. For såvel stiforløb som støttefaciliteter gælder det, at områdets potentiale kan udnyttes meget bedre men det bør ske under hensyntagen til områdernes bæreevne.

Tabel 2. Areal og arealbenyttelse i LAG MANK-kommunerne, 2021

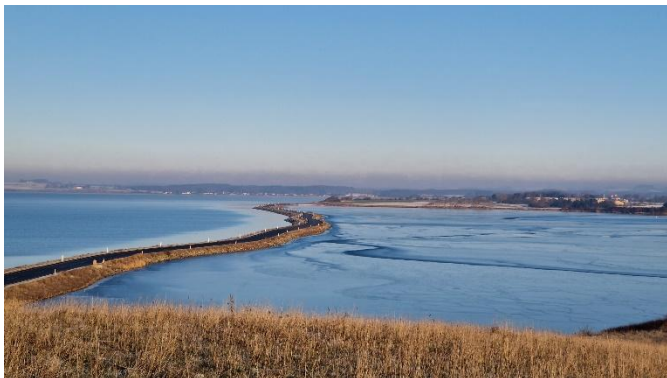
	Middelfart	Assens	Nordfyn	Kerteminde	LAG MANK	DK
Areal	298,8 Km ²	511,5 km ²	452,3 km ²	205,8 km ²	1.314 km ²	42.951 km ²
Kystlinje	116 km	101 km	156 km	150 km	523 km	7.314 km
Befolkningstæthed	130 pers. km ²	80 pers. km ²	66 pers. km ²	116 pers. km ²	98 pers. km ²	137 pers. km ²
Areal til veje, jernbaner m.m.	6,8%	5,5%	4,9%	5,2%	5,5%	5,5%
Areal til bygninger og bebyggede områder	9,5%	6,9%	6,4%	8,8%	7,5%	7,3%
Landbrug og gartneri	62,5%	65,5%	71,3%	69,3%	67,2%	59,9 %
Skov	10,2%	11,3%	7,9%	6,8%	9,4%	13,1 %
Hede, enge og anden natur	5,6%	6,1%	4,8%	4,8%	5,4%	9%
Søer og vandløb	1,9%	1,9%	2,5%	2%	2,1%	2,7%
Ikke klassificeret	3,5%	2,8%	2,2%	3,1%	2,9%	2,5%

Kilde: Danmarks Statistik, 2022

Beskyttede områder

Store dele af vores mest værdifulde naturområder indgår i de såkaldte Natura 2000-områder, der er et europæisk netværk af naturbeskyttelsesområder.

Staten har udarbejdet Natura 2000-planer for områderne Lillebælt, Røjle Klint og Kasmose Skov samt Æbelø, havet syd for og Nærå, som Middelfart Kommune er berørt af.

Fyn set fra Helnæs. Dæmningen og det karakteristiske landskab har været lokalitet for optagelser af flere internationale reklamefilm.

Der er udpeget tre Natura 2000-områder i Assens Kommune, om end det kun er Maden på Helnæs og havet vest for, der ligger helt inden for kommunegrænsen. De to andre områder, Lillebælt samt Odense Å med Hågerup Å, Sallinge Å og Lindved Å, må deles med nabokommunerne.

I Nordfyns Kommune er der udpeget to Natura 2000 områder: Æbelø, havet syd for og Nærå Strand og Odense Fjord.

Kerteminde Kommune har fire Natura 2000-områder, hvoraf de tre vedrører områder, der inkluderer kysten og fjorden. Det er:

- Fynshoved, Lillegrund og Lillestrand, habitatområde H91
- Havet mellem Romsø og Hindsholm samt Romsø, habitatområde H93
- Odense Fjord, der hører ind under det europæiske Natura 2000 beskyttelsesprogram og de to sidste også under EF-Fuglebeskyttelsesprogram, habitatområde H94.

De kulturhistoriske aftryk på området kan ses som et resultat af den fede fynske muld, der tidligt medførte en intensiv udnyttelse af jorden og deraf stor koncentration af herregårde og, set med datidens øjne, stor befolkningstæthed. Lokalsamfundene ligger derfor tæt med ca. 3 km. afstand, og sporene fra fortidens mange hegn og stengærder sætter stadig et karakteristisk aftryk i landskabet, ligesom mindre fiskerlejer og de større købstæder er med til at skabe en særlig kulturhistorisk aftryk langs kysten.

Udviklingsmuligheder

De forskellige naturtyper giver store muligheder for friluftsliv og outdoorturisme, som udvikling af kultur- og naturhistoriske cykel- og vandreruter i hele området, dykning og marsvinesafari i den nyudnævnte Naturpark Lillebælt over kitesurfing ved Helnæs og Bogense til UV-jagt ved Fyns Hoved. Langs hele kysten er der gode muligheder for sejlads, og mens kystfiskeriet efter havørred er generelt på et højt internationalt niveau, er andre former for rekreativt og kommercielt fiskeri i tilbagegang som følge af de indre farvandes dårlige naturtilstand.

Fleere kvalitative undersøgelser har vist, at naturværdier og adgang til naturen er blandt de vigtigste parametre for valg af bolig.⁴ Sammenholdes det med, at Fyn og herunder LAG MANKs område er blevet set og brandet som den fynske have, ligger der stadig et potentiale i at udnytte naturens herlighedsværdier i form af øgede turist- og bosætningsgevinster.

⁴ F.eks. Fremtidens boligmarked i 2030 og 2035, s. 97ff

C3. Særlige miljø- og eller klimamæssige forhold.

I MANK-kommunerne er der ikke særlige miljø- og eller klimamæssige forhold som udviklingsstrategien skal rumme. Den globale opvarmning er i gang. Fremtidens klima i Danmark, herunder på Fyn, byder på højere temperaturer, mere regn og generelt flere ekstreme vejrhændelser. Der vil være generel vandstigning langs MANK kommunernes kystlinje, ligesom der vil være hyppigere stormfloder m.m. I afsnit C7 har vi kort beskrevet kommunernes strategier og planer i forhold til oversvømmelse.

C4. Erhvervsstruktur.

Middelfart Kommune er en integreret del af det dynamiske erhvervsliv i Trekantområdet, hvor befolkningen ofte arbejder i én kommune og bor i en anden. Erhvervmæssigt har kommunen gavn af sin geografiske placering midt i Danmark med en god infrastruktur, både når det gælder veje, togforbindelser og havne.

Kommunen rummer en stor handelssektor med en række engrosselskaber, der er grundlagt her og er vokset til store internationale selskaber. Målt på omsætning er den største United Shipping & Trading Company (USTC), der er en af verdens førende forhandlere af bunkerolie.

I lighed med de fleste andre kommuner blev Middelfart også ramt af finanskrisen i 2008. I kølvandet på krisen mistede kommunen omkring 1.000 arbejdspladser, især inden for industri, bygge og anlæg samt transport. Bunden blev nået i 2012, og siden er beskæftigelsen steget støt og var i november 2019 igen højere end før finanskrisen.

Assens Kommune har en erhvervsstruktur, hvor landbrug og især industri spiller en forholdsvis stor rolle. Den største koncentration er i Assens, men der er også større virksomheder i Haarby og i Aarup tæt på motorvej E20. En række af de større industrier er siden 1990'erne blevet opkøbt af internationale koncerner.

Indkomstniveauet er lavere end på landsplan, og der er en omfattende udpendling til især Odense Kommune. I lighed med de fleste andre kommuner blev Assens fra 2008 ramt af finanskrisen. I kølvandet på krisen mistede kommunen i løbet af et par år ca. 1.500 arbejdspladser, især inden for industri, bygge og anlæg samt transport. Bunden blev først nået i 2015, og endnu i november 2019 havde kommunen omkring 1.800 færre arbejdspladser end før finanskrisen.

Industrien spiller en stor rolle i alle fire kommuners erhvervsstrukturer. Her er det et billede fra FK1 i Verringe, der med tilskud fra LAG MANK har investeret i en topmoderne laserskærer.

Nordfyns Kommune: Over hver fjerde af arbejdspladserne i Nordfyns Kommune findes inden for landbrug og industri. Virksomhederne ligger spredt over hele kommunen med de største virksomheder i byerne Otterup, Bogense, Sønderlø og Hårslev. Dansk Industris barometer for det lokale erhvervsklima placerede i 2020 Nordfyns Kommune højest blandt de fynske kommuner.

Kommunen er på en række områder præget af naboskabet til Odense Kommune. Omkring halvdelen af de beskæftigede med bopæl i Nordfyns Kommune pendler til arbejdspladser i andre kommuner, især Odense. Den sydligste del af Nordfyns Kommune rækker ind i postnummeret Odense N og omfatter bl.a. Hans

Christian Andersen Airport ved Beldringe, hvor UAS Denmark med Internationalt Testcenter og klynge for udvikling af droneteknologi er placeret.

I lighed med de fleste andre kommuner blev også Nordfyns Kommune ramt af finanskrisen fra 2008. I kølvandet på krisen mistede kommunen over 1.000 arbejdspladser, især inden for industri, bygge og anlæg samt transport. Endnu i november 2019 havde kommunen færre arbejdspladser end før finanskrisen. Indkomstniveauet var i 2018 ca. 9 pct. lavere end på landsplan.

Kerteminde Kommune er den fynske kommune, hvor industrien i 2021 med 27,7 pct. udgjorde den største andel af beskæftigelsen. Den høje andel er bemærkelsesværdig set i lyset af det store antal industriarbejdspladser, der blev nedlagt ved Lindøværftet afvikling i årene 2009-12, men det viser samtidig, at transformationen fra værft til et mangfoldigt industriområde er lykkedes til fulde.

Ud over værftslukningen blev Kerteminde Kommune også hårdt ramt af finanskrisen i 2008. Fra 2008 og frem til slutningen af 2012 mistede Kerteminde Kommune således ca. 3.400 arbejdspladser, hvilket svarer til et fald på godt 30 pct. Det store tab var i november 2021 endnu ikke genvundet.

Andelen af beskæftigede inden for industrien er med 27,7 pct. dobbelt så stor som for regionen som helhed og 2,5 gange større end på landsplan. Maskinindustrien og metalindustrien tegner sig tilsammen for godt to tredjedele af industribeskæftigelsen, og en håndfuld virksomheder står for den største del af beskæftigelsen i de to brancher.

Tre af de største virksomheder ligger på det gamle værftsområde i Munkebo (tidligere Lindø Port of Odense). Der er tale om en afdeling af vindmølleproducenten Vestas, en afdeling af Bladt Industries, der bl.a. producerer fundamentet til havvindmøller samt reparationskibsværftet Fayard.

I den nordlige del af Kerteminde har den norske producent af landbrugsmaskiner Kverneland Group et datterselskab, der samlet beskæftigede ca. 450 medarbejdere i 2019. Virksomheden var tidligere kendt som Taarup Maskinfabrik, men blev i 1993 opkøbt af den norske koncern.

I Langeskov tæt ved E20 mellem Nyborg og Odense ligger kommunens største private arbejdsplads, Ib Andresen Industri A/S. Virksomheden er specialiseret i bearbejdning af stål og metaller og har over 500 medarbejdere på landsplan. I Birkende udenfor Langeskov finder man EXHAUSTO A/S, der producerer ventilationsanlæg og emhætter.

Den strukturelle udvikling i erhvervsstrukturen fra 2010-2021

Der sker strukturelle forskydninger i branchestrukturen over en længere periode, hvor nogle brancher oplever en tilvækst af nye virksomheder, mens andre oplever et fald. Den strukturelle udvikling er ikke nødvendigvis ensbetydende med et omsætnings- eller beskæftigelsesmæssigt fald i de brancher, hvor antallet af virksomheder falder, da der samtidig kan ske en centralisering med større enheder med flere ansatte.

I hele LAG MANK-området har der i perioden 2010-2021 været en lille fremgang i antallet af arbejdssteder (1,1%)⁵. Det dækker imidlertid over variationer mellem kommunerne, hvor Assens Kommune har haft en nedgang på næsten 8 pct., har Kerteminde Kommune haft en fremgang på ca. 9 pct., mens antallet af virksomheder i Middelfart og Nordfyn næsten er uændret i perioden.

⁵ En enhed dækker over en virksomhed (Cvr.nr) eller en afdeling af en virksomhed (p-nr.)

Middelfart Kommune har i perioden oplevet en nedgang i landbrug, industri, transport, handel samt i bygge og anlæg. Kommunen har omvendt fået en stor tilvækst af virksomheder inden for information og kommunikation, finansiering og forsikring samt vidensservice.

Assens Kommune har i perioden 2010-2021 haft et fald i antallet af erhvervsenheder i landbrug, industri, handel og transport (412 enheder), mens der har været fremgang i brancher som privat vidensservice, information og kommunikation samt finansiering og forsikring.

Nordfyns Kommune har haft en nedgang i antallet af erhvervsenheder inden for landbrug, industri og handel (125 enheder), men har haft en vækst inden for handel og transport, bygge og anlæg samt erhvervsservice og finansiering og forsikring (99 erhvervsenheder).

Kerteminde Kommune har haft et fald på 49 landbrugsenheder og et lille fald på antal industrivirksomheder (5), men har haft en tilvækst af erhvervsenheder inden for både handel og transport, bygge og anlæg, vidensservice og information og kommunikation.

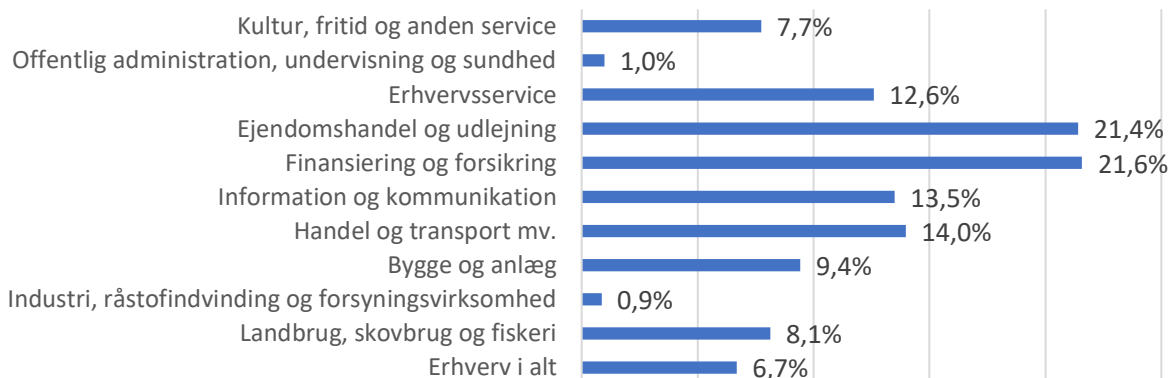
Tabel 3: Udviklingen i antal erhvervsenheder i LAG MANK-kommunerne, 2010-2021

Erhverv i alt	-1,1%
Landbrug, skovbrug og fiskeri	-24,6%
Industri, råstofindvinding og forsyningsvirksomhed	-10,2%
Bygge og anlæg	9,0%
Handel og transport mv.	-7,7%
Information og kommunikation	15,0%
Finansiering og forsikring	48,6%
Ejendomshandel og udlejning	-8,1%
Erhvervsservice	25,2%
Offentlig administration, undervisning og sundhed	2,1%
Kultur, fritid og anden service	24,3%

Kilde: Danmarks Statistik, 2021

Det fremgår af figur 3, at der er sket en stigning i beskæftigelsen i alle brancher i MANK kommunerne. De største stigninger er sket i mindre brancher som ejendomshandel og finansiering, men også større brancher som handel og transport samt bygge og anlæg har haft en stigning.

Figur 2: Udviklingen i beskæftigelsen i perioden 2010-2021, fordelt på brancher i LAG MANK-kommunerne

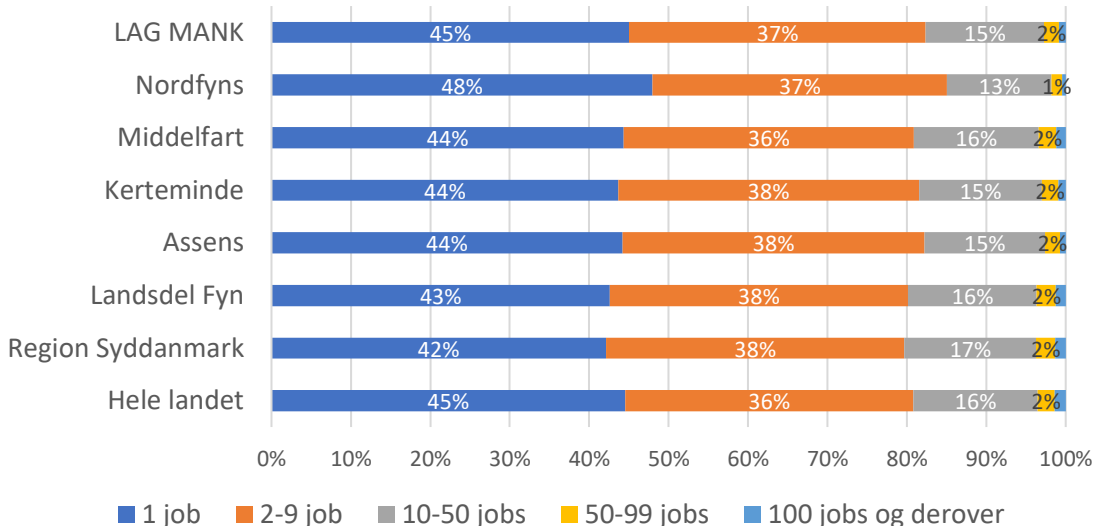

Kilde: Danmarks Statistik, 2022

Virksomhedsstrukturen i LAG MANK-Kommunerne

I figuren nedenfor er virksomhedsstrukturen fordelt på virksomhedsstørrelse og fordelt på områder og kommuner i LAG MANK illustreret.

Figur 3: Virksomhedsstørrelser fordelt på LAG MANK-kommuner, 2021

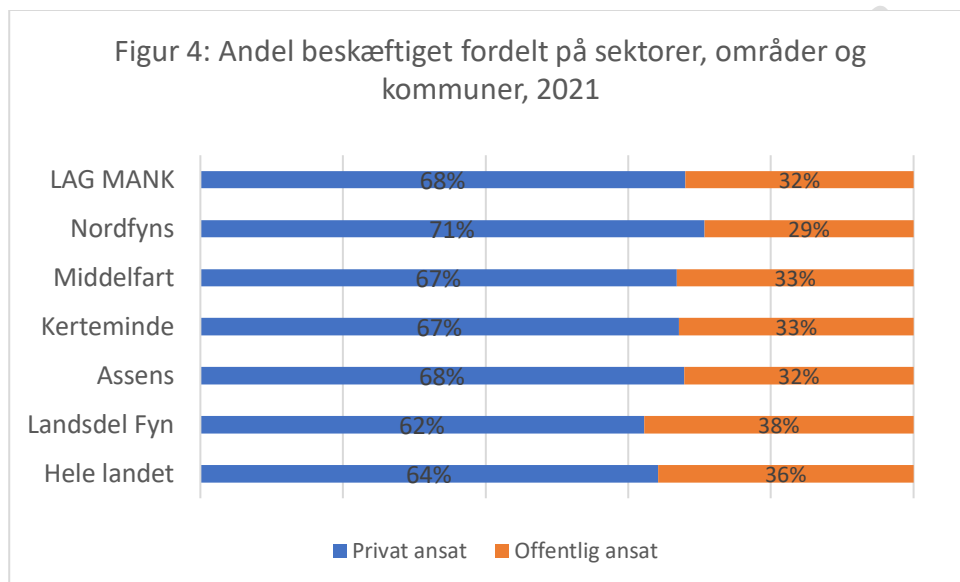
Kilde: Danmarks Statistik, 2022

Det fremgår, at virksomhedsstrukturen generelt er identisk i LAG MANK-kommunerne, for landsdelen Fyn, Region Syddanmark og hele landet. Nordfyns Kommune skiller sig ud i forhold til de andre kommuner ved at have en større andel af små virksomheder, herunder virksomheder med kun 1 ansat, samt et mindre antal af mellemstore og store virksomheder.

Beskæftigelsen fordelt på brancher i 2021 i MANK-Kommunerne

Beskæftigelsen fordelt på brancher for hele landet, Fyn samt MANK-kommunerne er illustreret i figur 6. I alt var 62.673 beskæftiget i LAG MANK-Kommunerne, heraf 19.091 i Middelfart Kommune, 18.995 i Assens Kommune, 13.800 i Nordfyn Kommune og 10.807 beskæftiget med bopæl i Kerteminde Kommune.

En større andel af de beskæftigede i LAG MANK-kommunerne er ansat i private virksomheder i forhold til resten af Danmark. I LAG MANK-kommunerne er 68 pct. af de beskæftigede ansatte i private virksomheder mod 64 pct. i hele landet. Nordfyns Kommune har den største andel af de beskæftigede i den private sektor, hvor 71 pct. er beskæftiget.

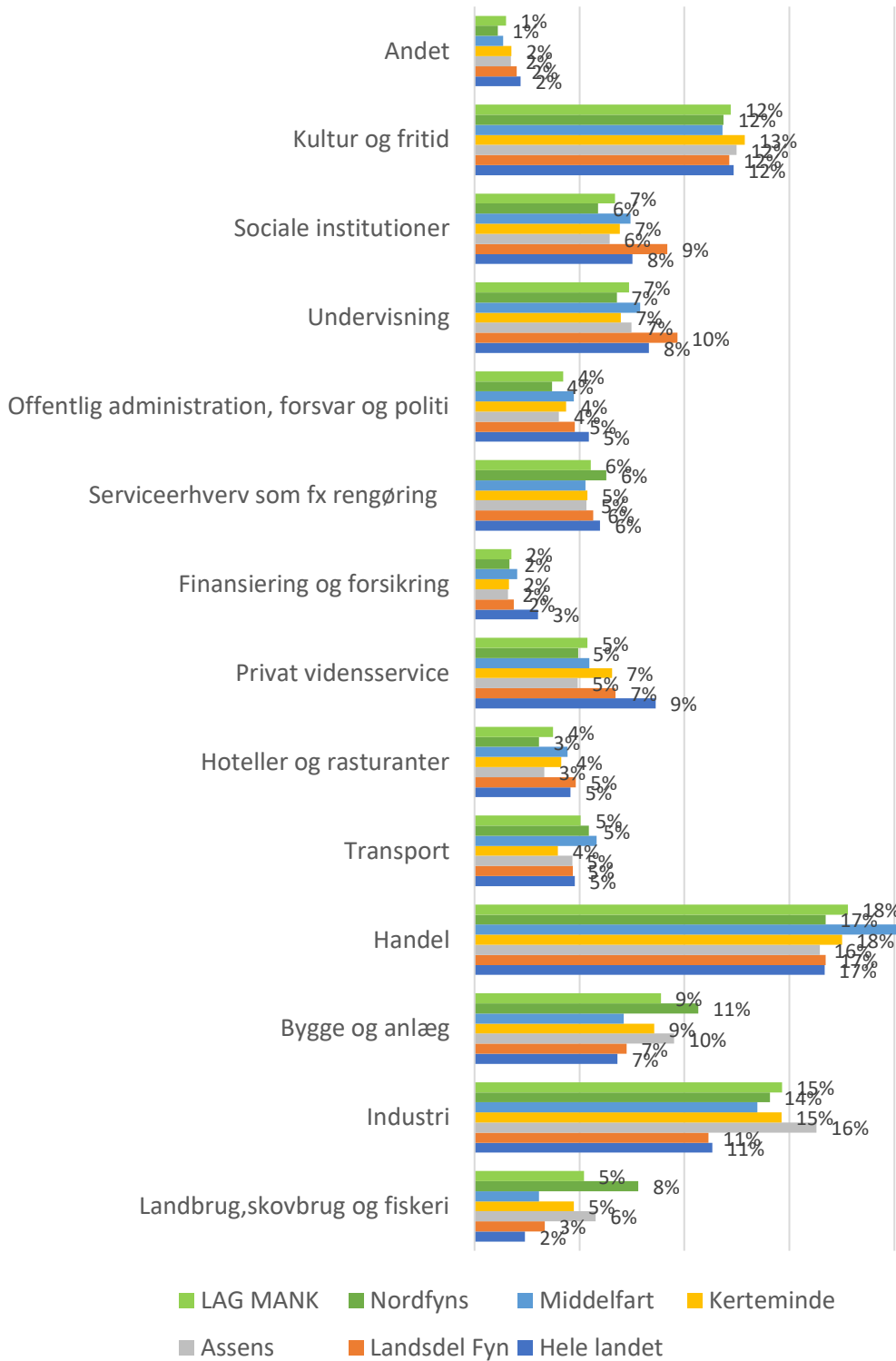
Kilde: Danmarks Statistik, 2022

I LAG MANK-kommunerne er en større andel af arbejdsstyrken beskæftiget i private brancher som landbrug, industri, bygge og anlæg samt handel. LAG MANK-kommunerne ligger på niveau med resten af landet inden for brancher som transport, ikke-faglærte servicejob inden for fx rengøring, og kultur og fritids-virksomheder, hvoraf hovedparten er i den offentlige sektor (jf. figur 6)⁶.

LAG MANK-kommunerne har i forhold til resten af landet en mindre andel beskæftiget inden for hoteller og restauranter, privat vidensservice, finansiering og forsikring, offentlig administration, politi og forsvar, undervisning og sociale institutioner.

⁶ Analyse baseret på data fra Danmarks Statistik, LG Insight

Figur 5: Beskæftigelsen fordelt på brancher, områder og LAG MANK-kommuner, 2021

Kilde: Danmarks Statistik, 2022

Uddannelsesprofilen blandt de beskæftigede fordelt på brancher

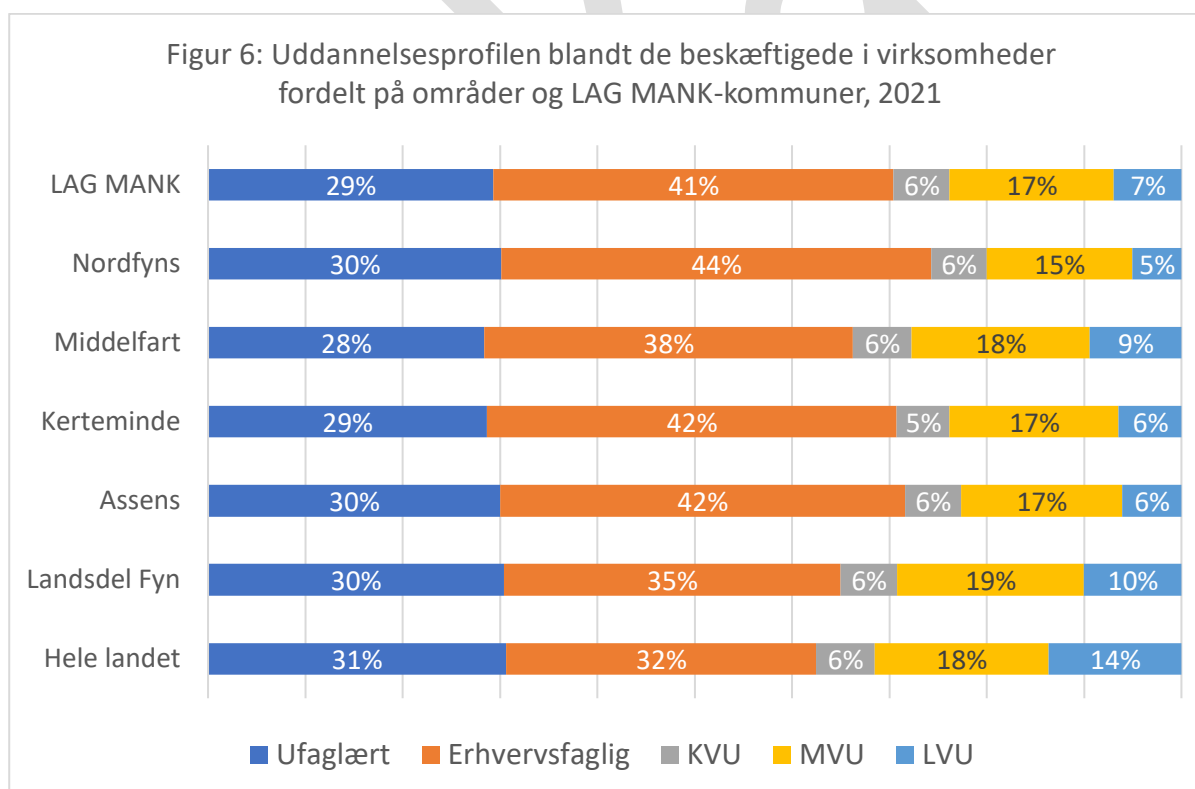
Andelen af ansatte med en erhvervskompetencegivende uddannelse, herunder ikke mindst med videregående mellemlange og lange uddannelser, kan være indikator på virksomhedernes evne til at innovationsudvikle og produktivitetsudvikle⁷.

Nedenfor præsenteres hovedresultater fra analyse af uddannelsesprofilen blandt de beskæftigede i udvalgte større delbrancher i MANK-kommunerne sammenlignet med hele landet.

I LAG MANK-kommunerne er 29 pct. af de beskæftigede uden en erhvervskompetencegivende uddannelse (alene grundskolen eller en gymnasial uddannelsesbaggrund). Det er lidt mindre end i hele landet, hvor 31 pct. af de beskæftigede er ikke-faglærte.

En betydelig større andel af de beskæftigede i LAG MANK-kommunerne har en erhvervsfaglig uddannelse som fx kontorassistent, butiksassistent, håndværksfaglige uddannelser samt landmænd m.m. Hele 41 pct. af de beskæftigede – og 44 pct. i Nordfyns Kommune – har en erhvervsfaglig uddannelse. Dette er hele 9 procentpoint højere end i hele landet, hvor andelen er 32 pct.

30 pct. af de beskæftigede i LAG MANK-kommunerne har enten en kort-, mellemlang eller en lang videregående uddannelse – tilsvarende er det 38 pct. af de beskæftigede i hele landet. LAG MANK-kommunerne har især en mindre andel beskæftigede med lang videregående uddannelse i forhold til hele landet. Hvor det er 7 pct. i LAG MANK-kommunerne, er det 14 pct. i hele landet.

Kilde: Danmarks Statistik

⁷ Hvordan skaber akademikere værdi i SMV'er? Analyse udarbejdet af Oxford Research for Akademikernes A-kasse, Djøf og IDA, Oxford Research 2019

Fokus på turisme og mindre fødevarerproducenter

Kyst- og naturturismen er det største forretningsområde i dansk turisme målt i omsætning og antal overnatninger. Undersøgelser foretaget af Destination Fyn viser, at kyst- og naturturister rejser til LAG MANK-kommunerne på grund af den lange kyststrækning på 523 km, kystlivet, naturen og de mange oplevelser.⁸

Der er i 2019 i alt 3.231 personer beskæftiget i turismesektoren i MANK-kommunerne, der har en omsætning på i alt ca. 3,1 mia. kr. Det fremgår af tabel 3, hvor både beskæftigelsen og turismeomsætningen i 2019 er fordelt på de fire LAG MANK-kommuner.

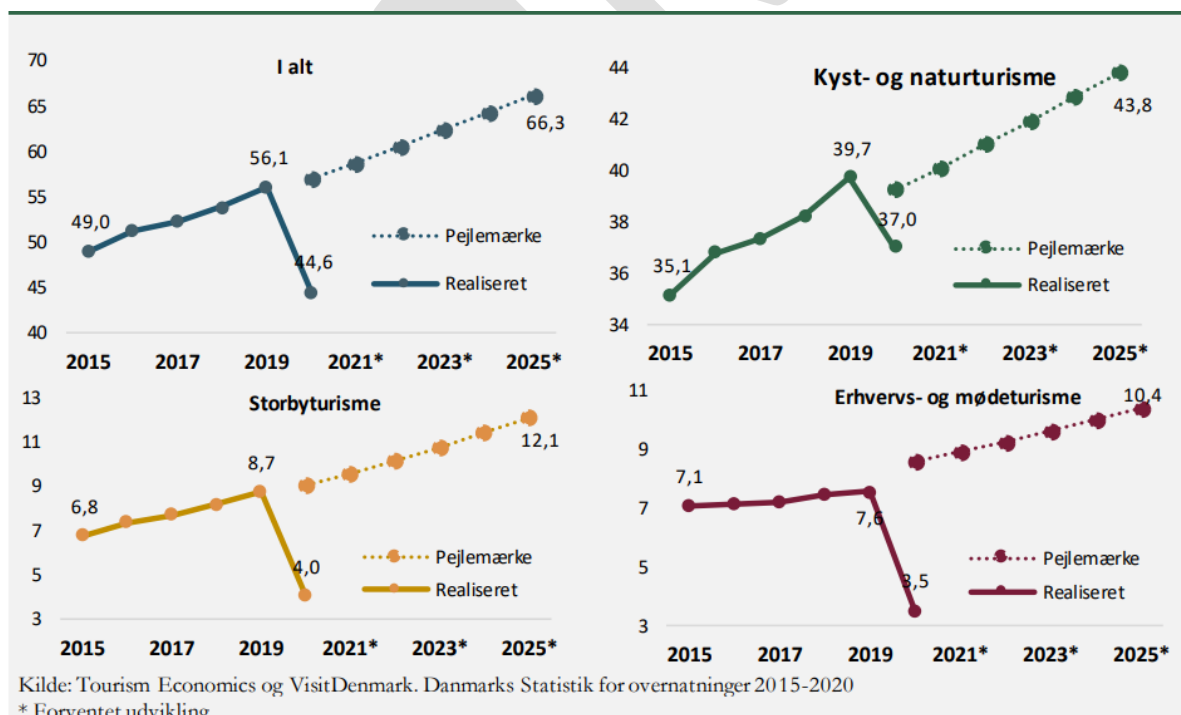
Tabel 4. Beskæftigelse og omsætning i turisterhvervet i LAG MANK-Kommunerne, 2019

	Turismeskabte job	Turismeomsætning i mio. kr.
Middelfart	1.526	1.180
Assens	771	522
Nordfyns	545	733
Kerteminde	479	685
LAG MANK i alt	3.321	3.12 mia. kr.

Kilde: VisitDenmark. Bemærk at data er fra 2019, hvor turismeerhvervet delvist var påvirket af Covid19

Prognoser – jf. figur nedenfor – tilsiger, at især kyst- og naturturismen har potentiale for at vokse i årene frem mod 2025. En beregning fra Danmarks Statistik for VisitDenmark peger på, at kyst- og naturturisme har potentiale for at vækste med ca. 44 pct. i 2025.

Figur 7: Prognose og Udviklingen i turisme fordelt på turistformer, hele landet

⁸ Dansk image- og potentialeanalyse 2022, VisitDenmark

Det er desværre ikke muligt at opdele turismeomsætningen i forskellige turistformer som fx erhvervsturisme, kystturisme og/eller kultur-, natur- og gastroturisme, da data alene dækker overnatningsformer. I MANK-kommunerne adskiller Middelfart Kommune sig ved at tiltrække en stor andel erhvervs- og konferenceturisme, hvilket bl.a. kommer til udtryk ved mange hotelovernatninger i hverdagen uden for feriesæsonerne. Alle kommuner har mange ferieturister der tiltrækkes af områdets natur, kultur og især kyststrækningen.

Undersøgelser udpeger følgende række vigtige forudsætninger i forhold til at udvikle og vækste kyst- og naturturismen i de fire LAG MANK-kommuner⁹:

- Onlinekilder som fx hjemmesider for destinationer og overnatningssteder bliver flittigt anvendt af kyst- og naturturisterne til inspirationssøgning før ferien. Tilgængelig og brugervenlig onlineinformation skal prioriteres.
- Kyst- og naturturister vil gerne slappe af og nyde naturen og stranden, mens de er på ferie i Danmark. De vægter dog også at besøge gastronomiske oplevelser, historiske attraktioner og andre aktiviteter og oplevelser.
- Kyst- og naturturisterne slapper af på deres ophold, men efterspørger også aktiviteter. Navnlig de udenlandske kyst- og naturturister er aktive på deres ferie og efterspørger flere forskellige typer oplevelser og attraktioner og besøger forskellige områder på Fyn og i resten af landet. Såvel oplevelser som aktiviteter skal være synlige – både i markedsføringen og ude på de respektive feriesteder.
- Flere turister søger lokalt bæredygtige ferieformer og vægter fx økologi, cykelturisme,
- Der er en stigende efterspørgsel efter den autentiske natur som rekreative ferieformer og med oplevelser i naturen (vandreture, lystfiskeri, sanke m.m.).

Lokal gastronomi som oplevelse

Lokale madoplevelser og gastronomi er med til at tiltrække turister til Fyn. For 28 pct. af de udenlandske turister i Danmark er madoplevelser at spise ude eller gastronomi årsag til at vælge Nord- og Vestfyn som rejsedestination.

Madoplevelserne i LAG MANK-kommunerne spænder bredt med alt fra madfestivaler, food-markeder og restauranter til lokale kulinariske oplevelser som røgerier, kroer og gårdbutikker. Netop derfor er mad noget, der motiverer rigtig mange turister til at tage til Danmark.

Der er autencitet, hygge og god mod for alle pengene, når Berit Og Claus byder indenfor på Fynshoved gårdcafé og butik

⁹ Dansk image- og potentialeanalyse, 2022, VisitDenmark

For langt de fleste turister er madoplevelser blot én af mange oplevelser, som tiltrækker dem til LAG MANK-kommunerne. Nedenfor er præsenteret nogle lokale fødevarerproducenter, som er gastronomisk bidragsgivende for turismeerhvervet. Det skal understreges, at det alene er eksempler på fødevarerproducenter, og at listen ikke er dækkende:

Friluftscenter Udby Dyrgaard – "Fra hav til mav"

Naturturisme. Friluftscenter Udby Dyrgaard byder på familieferie med fokus på aktivt udeliv og mad fra naturen. Vends Motorik og Naturskole fik i 2017 tilskud fra LAG MANK til ombygning af Udby Dyrgaard fra nedlagt landbrug til friluftsvirksomhed.

Vejbylund Destilleri

Lokal økologisk fødevarerproducent med produktion af nordisk inspireret Skjoldmø gin og pølsemageri med Vejbylund spegepølser, kød, grillpølser og andre specialiteter.

Agger Vin og Park Golf, Helnæs, Assens Kommune

Vingården er blandt de største på Fyn. 5. De 4.000 vinstokke er til hvidvin og hedvin og de resterende 1000 vinstokke er til rødvin, rosé og hedvin. I forbindelse med vingården er der en vincafé. Fremvisning af vinmarker, vineri, vinkælder og vinsmagning kan arrangeres efter aftale.

På vingården er der også anlagt baner, hvor der kan spilles parkgolf, som er et japansk udviklet golfspil, der kan spilles af alle. Det tager ca. en halv time at spille 9 huller.

Brylle Bryghus

Brylle Bryghus blev etableret for 17 år på en gård og familieejet og drevet. Gennem årene har det lille bryghus udviklet og forfinet smagen af en vifte af øltyper - fra letdrikkelige saison og sessions øl, såvel som de tunge stouts og humlede IPA'er.

Vild hvede, Veflinge, Nordfyns Kommune

Vild Hvede er et økologisk mikromøllereri på Nordfyn med egen kornproduktion. Bag produktionen står to generationer af landbrugere, der sammen sætter fokus på landbrug i bedre samspil med naturen omkring den. Det skaber velsmag og lækre produkter, som kan opleves i gårdbutikken, hvor der også sælges andre fødevarer fra små bæredygtige producenter i Danmark. Gårdbutikken byder på friskmalet mel af gamle og nye sorter samt andre fynske delikatesser, som kan bruges til at bage med. Det er også muligt at hilse på gårdens mange dyr, når man besøger gårdbutikken.

Ditlevsdal Bison Farm, Morud, Nordfyns Kommune

Ditlevsdal Bison Farm er Europas største bisonfarm med knap 400 amerikanske bisonokser. På farmen findes: Restaurant, gårdbutik, udendørsaktiviteter, guidede ture og overnatning i præriehuse/shelters.

Fynshoved Gårdbutik

Café & Gårdbutik med fokus på kvalitet og med et udvalg af hjemmebagte kager, enkle frokostretter og kød fra egne naturplejedyr - Fynshoved Galloway oksekød og Fynshoved lam. Fynshoved Café og Gårdbutik ligger godt placeret i lige syd for Fyns Hoved, og har derfor en stor kundebase fra de mange, der går ture på Fyns nordligste punkt.

Selleberg Specialiteter (Selleberg Herregård), Marslev, Kerteminde Kommune

Selleberg Specialiteter er en fynsk gårdproduktion, der producerer specialiteter baseret på gode råvarer - tilvirket uden kunstige tilsætningsstoffer. Virksomheden står selv for produktion, salg og distribution. Producerer bl.a. kirsebærsaft, kirsebærsaft, chutney mv.

Erhvervspending

Der er mellem kommunerne på Fyn, men også mellem Jylland og Sjælland, et sammenhængende arbejdsmarked, hvor folk pendler til job på tværs af kommuner og landsdele. Der er således en gruppe borgere, som er bosat i LAG MANK-kommunerne, som arbejder fx i Odense eller i virksomheder beliggende længere væk som fx på Sjælland eller i Midtjylland.

Vi vil fremhæve kommunernes bosætningsstrategi i forhold til de erhvervspendlere, som i dag arbejder i virksomheder i LAG MANK-kommunerne, men bor i andre kommuner.

Hver dag pendler 35.217 personer til arbejdssted i en anden kommune, heraf pendler 4.576 fra en MANK-kommune til et arbejdssted i en anden MANK-kommune – dvs. at 30.641 personer pendler til et arbejdssted i en anden kommune end de fire LAG MANK-kommuner.

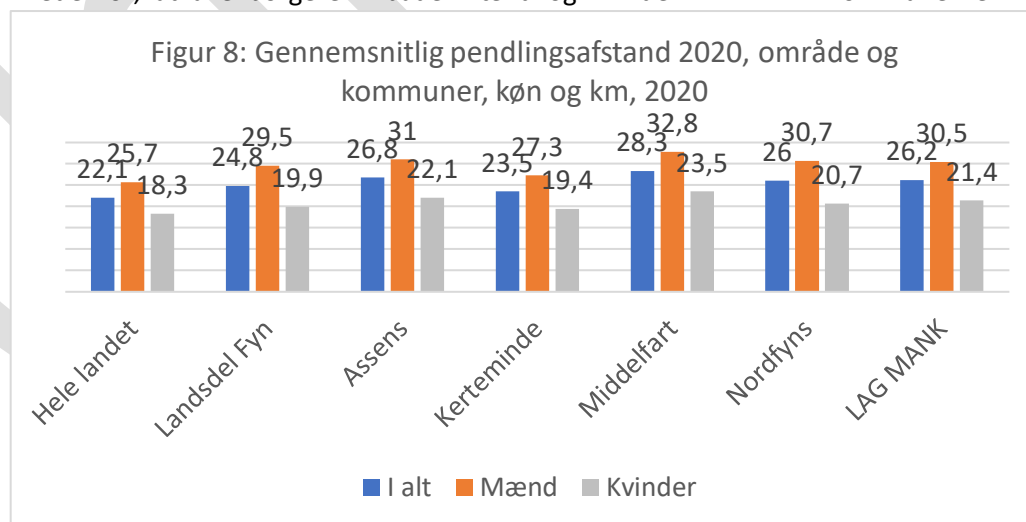
Tabel 5. Beskæftigede (ultimo november 2021) efter tid, pendling og område

	Assens	Kerteminde	Middelfart	Nordfyns	LAG MANK
Natbefolkning (bopælskommune)	20.210	11.608	20.386	14.749	66.953
Indpendling	5.831	5.012	8.825	3.566	23.234
Udpendling	10.396	6.543	10.155	8.123	35.217
Dagbefolkning (arbejdsstedskommune)	15.645	10.077	19.056	10.192	54.970

Kilde: Danmarks Statistik

Det fremgår af figuren nedenfor, at alle borgere – både mænd og kvinder – i MANK-kommunerne i

gennemsnit pendler flere kilometer mellem bopæl til arbejdssted end i hele landet og i de øvrige kommuner på Fyn. I gennemsnit har en MANK-borger 26 kilometer til arbejde, og mændene har de længste pendlingsafstande med 30,5 km, mens kvinderne gennemsnitligt pendler 21,4 km. Man

Kilde: Danmarks Statistik

er altså parat til at pendle langt til arbejde i stedet for at flytte bopæl, hvilket vil sige, at job måske ikke er så vigtigt et kriterie, når man overvejer at flytte til et nyt område.¹⁰

¹⁰ Samme konklusion finder man i 'Fremtidens boligmarked i 2030 og 2035', Center for fremtidsforskning 2021

Iværksættere

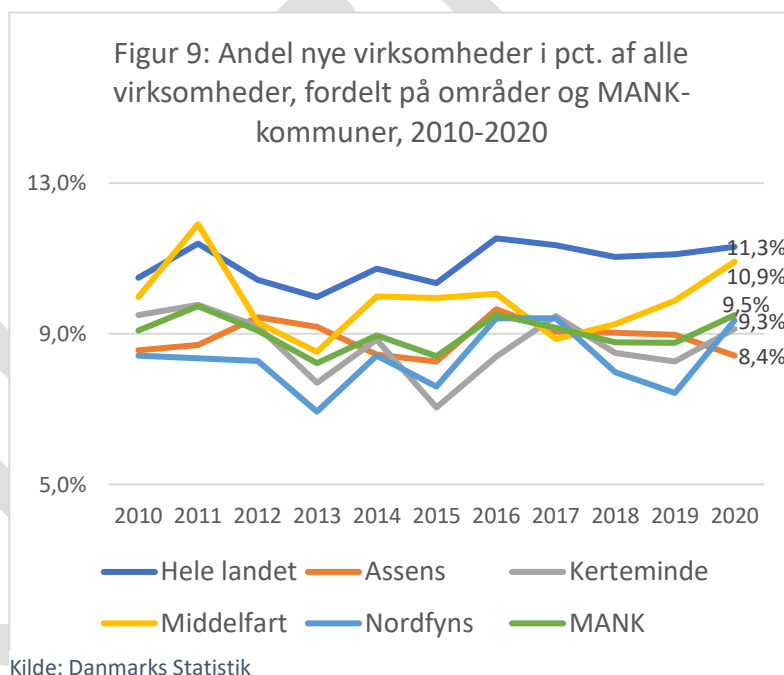
Fremkomst af nye firmaer er med til at skabe job, innovation og dynamik i dansk økonomi. Af samme grund findes der på nationalt plan en række ordninger, der har til formål at understøtte iværksætteri, ligesom kommunerne i forskellig grad prioriterer ressourcer på erhvervsunderstøttelse og fremme af iværksætteri.

I figuren nedenfor ses andelen af nye virksomheder i procent af alle virksomheder fordelt på årene 2010-2020 for hhv. hele landet og MANK-kommunerne. Det fremgår, at hele landet i næsten hele perioden har en større andel nye virksomheder end MANK-kommunerne. Hvor 11,3 pct. af virksomhederne i hele landet i 2020 blev etableret samme år, er det 9,5 pct. i MANK-kommunerne.

Assens Kommune har den laveste andel af nye virksomheder, mens Kerteminde Kommune og Nordfyns Kommune ligger højest med henholdsvis 10,9 pct. og 9,3 pct. nye virksomheder i 2020.

C5. Demografiske forhold?

MANK-kommunerne udgør et areal på i alt 1.468,4 km², hvor Assens Kommune er størst med ca. 511 km², Nordfyn har ca. 452 km², Middelfart har ca. 299 km² og Kerteminde Kommune er mindst med ca. 206 km². Befolkningstætheden er størst i Middelfart Kommune med 130 personer per km², 116 personer per km² i Kerteminde Kommune, 80 personer per km² i Assens Kommune og 66 personer per km² i Nordfyns Kommune – samlet 98 personer per km² i MANK-kommunerne.

Tabel 6. Kommunernes areal og befolkningstæthed

	Middelfart	Assens	Nordfyns	Kerteminde	LAG MANK
Areal	298,8 Km ²	511,5 km ²	452,3 km ²	205,8 km ²	1.468,4 km ²
Befolknings-tæthed	130 personer km ²	80 personer km ²	66 personer km ²	116 personer km ²	98 personer km ²

Kilde: Danmarks statistik

Der bor i alt 134.890 borgere i MANK-Kommunerne - ligeligt fordelt på mænd og kvinder. I perioden 2017 til 2022 har der i Kerteminde Kommune og i Nordfyns Kommune været en lille vækst i befolkningen, mens der i Assens Kommune og Middelfart Kommune har været et lille fald.

Tabel 7. Befolkningen fordelt på områder og MANK Kommuner, nov. 2022

	I alt 2022	Kvinder	Mænd	Udvikling i alt 2017 til 2022 (pct.)	Udvikling kvinder 2017 til 2022(pct.)	Udvikling mænd 2017 til 2022 (pct.)
Hele landet	5.883.562	2.955.852	2.927.710	2,2%	2,2%	2,2%
Fyn	502.121	252.081	250.040	1,6%	1,5%	1,7%
Middelfart	39.992	20.046	19.946	-1,0%	-1,1%	-0,9%
Assens	41.013	20.662	20.351	-1,0%	-1,1%	-0,9%
Nordfyns	29.821	15.038	14.783	0,8%	0,0%	1,6%
Kerteminde	24.064	11.875	12.189	1,1%	0,7%	1,6%
LAG MANK	134.890	67.621	67.269	1,5%	1,3%	1,7%

Kilde: Danmarks Statistik

I tabellen nedenfor er befolkningens udvikling fordelt på bevægelsesarter som forholdet mellem levendefødte børn og døde og til- og fraflyttere. Det fremgår, at tilvæksten i alle kommuner skyldes en nettotilflytning minus et mindre fødselsoverskud i kommunerne.

I alt havde LAG MANK-kommunerne en nettotilflytning på 817 personer i 2021 med Middelfart Kommune med størst nettotilflytning på 408 personer.

Tabel 8. Befolkningens udvikling efter tid, bevægelsesart og område, 2021

	Assens	Kerteminde	Middelfart	Nordfyns	LAG MANK
Befolkningen ultimo forrige år	40.867	23.847	39.116	29.549	133.379
Levendefødte	346	207	410	245	1.208
Døde	503	263	451	317	1.534
Tilflyttede	2.537	1.610	2.509	1.819	8.475
Fraflyttede	2.449	1.421	2.101	1.687	7.658
Nettotilflyttede	88	189	408	132	817
Indvandrede i alt	390	182	290	302	1.164
Udvandrede i alt	210	126	179	199	714
Korrektioner	-6	-2	9	2	3
Befolkningstilvækst	105	187	487	165	944
Befolkningen ultimo indeværende år	40.972	24.034	39.603	29.714	134.323

Kilde: Danmarks Statistik

Udvikling i byer og landdistrikter i MANK-kommunerne

I LAG MANK-kommunerne har der i perioden 2012-2022 samlet set været en befolkningstilvækst på 1,4 pct., og det har alene været i byer med mere end 500 borgere, mens der har været et fald i byer med mindre end 500 indbyggere samt i landdistrikterne jf. tabellen nedenfor.

Tabel 9. Udviklingen i befolkningen i LAG MANK-kommunerne, fordelt på by størrelser

	LAG MANK	Middelfart	Assens	Nordfyns	Kerteminde
Byer med over 3000 borgere	5,3%	10,7%	2,8%	7,9%	2,7%
Mellem 1000-3000 borgere	3,9%	6,8%	0,5%	11,0%	0,0%
Mellem 500 og 1000 borgere	4,7%	-5,0%	1,3%	3,7%	23,0%
Byer med mindre end 500 borgere	-9,4%	-30,6%	-2,3%	-3,4%	-14,0%
Landdistrikter	-5,7%	-2,3%	-7,6%	-5,9%	-5,5%
I alt	1,4%	5,4%	-1,2%	1,3%	1%

Kilde: Danmarks Statistik

Middelfart Kommune har haft en stor tilvækst i byer med mere end 1.000 indbyggere (Middelfart by samt Strib), mens der har været nedgang i indbyggerantal i byer mellem 500-1000 borgere (byer som Harndrup, Båring, Kauslunde), i lokalområder med mindre end 500 borgere (Vejby, Røjle og Fjelsted) samt i landdistrikterne.

Assens Kommune har haft en mindre fremgang i byer med mere end 500 indbyggere (Assens, Glamsbjerg, Aarup, Vissenbjerg, Tommerup Stationsby, Haarby, Tommerup, Brylle, Ebberup, Verninge, Skalbjergr og Flemløse), mens der har været et fald i lokalområder og landdistrikterne.

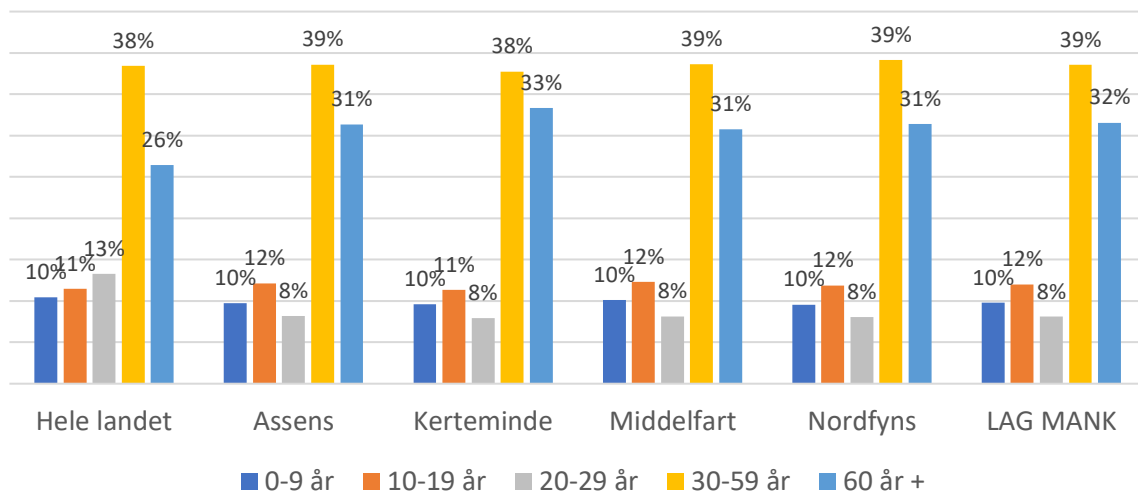
Nordfyns Kommune har haft fremgang i byer med mere end 500 indbyggere (Otterup, Bogense, Sønderø, Morud, Veflinge og Særslev), men et fald i byer under 500 indbyggere (Skamby, Uggerslev, Lunde, Kappendrup, Østrup) samt i landdistrikterne.

Kerteminde Kommune har haft en lille fremgang i indbyggerantal i byer med mere end 4.000 indbyggere (Kerteminde, Munkebo og Langeskov) og en større fremgang i byer mellem 500-1000 indbyggere (Birkende og Marslev), mens der har været et fald i landdistrikterne.

Befolkningens demografisk sammensætning og udvikling

10 pct. af befolkningen i MANK-kommunerne er børn i alderen 0-9 år, mens 12 pct. er i alderen 10-19 år. Det ses desuden i figuren nedenfor, at 39 pct. af indbyggerne i MANK-kommunerne er mellem 30-59 år, som er den alderskategori med den højeste erhvervsfrekvens. 32 pct. er over 60 år. Det fremgår også, at der kun er mindre variationer mellem LAG MANK-kommunerne.

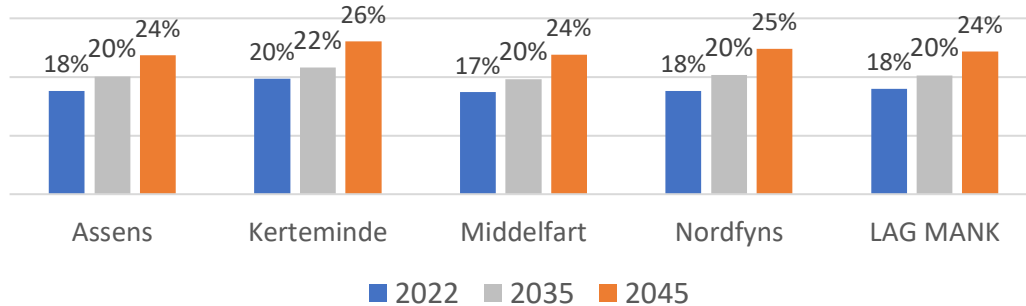
Figur 10: Befolkningen fordelt på aldersgrupper, områder og LAG MANK-kommunerne, 2022

Kilde: Danmarks Statistik

forholdsvis stor andel af befolkningen i MANK-kommunerne er allerede over 70 år, og demografiske prognoser tilsiger, at der i de kommende år vil være stadig flere ældre, som er udenfor den arbejdsdygtige alder – dvs. 70 år og derover. I 2035 vil andelen af befolkningen over 70 år stige med 2 procentpoint, så 20 pct. af befolkningen vil være over 70 år.

Figur 11: Andel borgere over 70 år i LAG MANK kommunerne i år 2022, år 2035 og år 2045

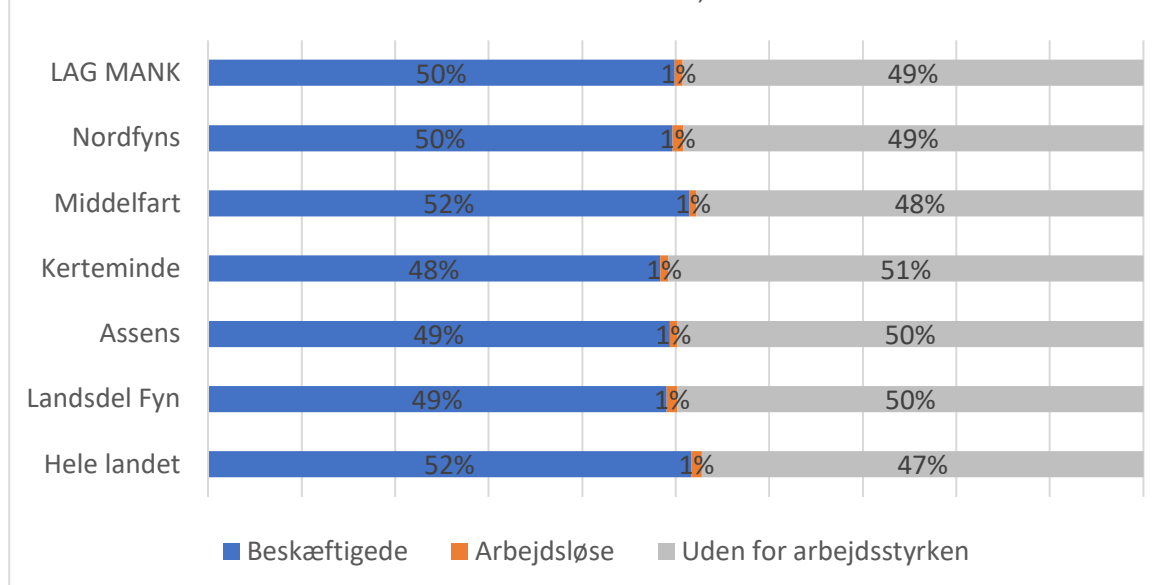

Kilde: Danmarks Statistik

Befolkningens socioøkonomisk sammensætning

49 pct. af befolkningen i MANK-kommunerne er uden for arbejdsstyrken – enten som pensionister, sygemeldte eller under uddannelse el.lign. Samtlige kommuner har således en højere andel borgere udenfor arbejdsstyrken end resten af landet. Andelen udenfor arbejdsstyrken er højest i Kerteminde Kommune, hvor andelen er 51 pct. mod 47 pct. på landsplan.

Figur 12: Befolkningens socioøkonomiske sammensætning i områder og LAG MANK-kommuner, 2022

Kilde: Danmarks Statistik

Middelfart, Assens og Nordfyns Kommune (ikke Kerteminde) har en faktisk større andel på førtidspension, end det vil være forventet på baggrund af kommunernes socioøkonomiske sammensætning. Middelfart har 103 pct., Assens 107 pct., Nordfyn 102 pct. og Kerteminde 100 pct.

Assens, Nordfyns og Kerteminde Kommune har en lavere faktisk erhvervsfrekvens end forventet for 16-64-årige set ift. kommunens socioøkonomiske sammensætning.

Befolkningens socioøkonomiske sammensætning afspejler sig i familier og enliges gennemsnitlige indkomster i forhold til resten af landet. Hvor gennemsnitsindkomsten i hele landet er 370.851 kr., er den i Assens Kommune på 332.682 kr., i Kerteminde Kommune på 348.296 kr., i Middelfart Kommune på 372.607 kr. og i Nordfyns Kommune på 328.173 kr.

C6. Kulturelle forhold.

Der er i Middelfart, Assens, Nordfyns og Kerteminde Kommune en stor og varieret kultur, fritids- og idrætsliv. Biblioteker, musikskoler og kirker er i alle kommuner centrale kulturinstitutioner, men kultur- og foreningslivet har lokale variationer. I det følgende gives en kort og en ikke udtømmende beskrivelse af kulturelle forhold i de fire kommuner.

Middelfart Kommune

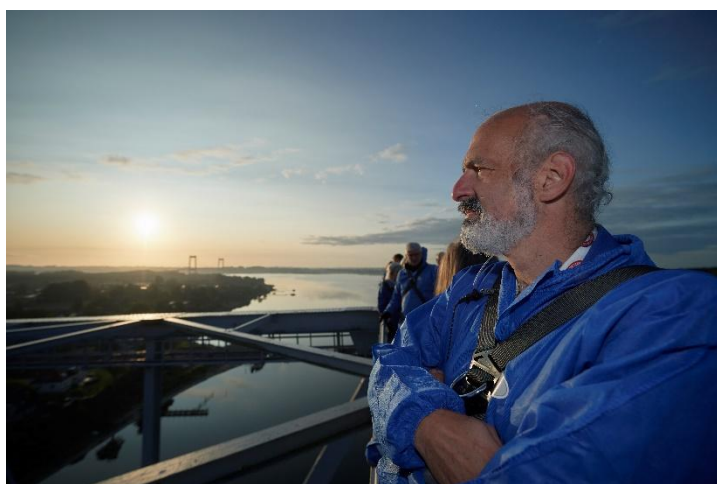
Kultur

Kulturen i Middelfart Kommune knytter sig til kystlinjen mod Lillebælt, som historisk har bragt både kulturhistoriske og landskabelige rigdomme til området (f.eks. landskabsmalerier fra området af Jens Juels omkring Hindsgavl omkring år 1800).

Middelfart Museum varetager kommunens historie med særligt fokus på dansk psykiatrihistorie og udstillinger om marsvinejagten, som historisk var en vigtig del af områdets erhvervs-historie. Derudover rummer kommunen flere foreningsejede museer.

Middelfarts Kommune har desuden CLAY Keramikmuseum Danmark. Museet slog dørene op i 1994 på Hindsgavls tidligere enkesæde Grimmerhus. På museet udstilles primært danske keramiske værker fra 1775 op til i dag. Museet blev udvidet i årene 2013-15 med en næsten usynlig tilbygning, delvist bygget ned i jorden i respekt for skulpturparken og Grimmerhus.

Marsvinejagten afspejles i Marsvinsbrønden ved Middelfart Kirke, ligesom den afspejles i Jo Jacobsens roman Marsvinsjægerne fra 1928 om livet som dansk hvalfanger. Af nyere forfattere kan nævnes forfatteren Kirsten Thorup, der er vokset op i Gelsted. Middelfart Kirke er en af kommunens i alt 21 kirker, hvoraf 19 er bygget i middelalderen.

Bridgewalking er nu en af Fyns største turistattraktioner.
Foto: Ard Jongma

Siden 2015 har man kunnet gå øverst oppe på den gamle Lillebæltsbro – bridgewalking – og herfra nyde udsigten i 60 m's højde. Nede på jorden igen under den nye Lillebæltsbro afholdes festivalen Rock Under Broen, der første gang spillede op i 1989. Rock Under Broen arrangeres af MG & BK (Middelfart Gymnastik og Boldklub). Sport, især gymnastik og vandsportsaktiviteter, spiller en stor rolle for kommunens indbyggere og turister, ligesom der året igennem gennemføres flere andre musikfestivaler og koncerter, fx i kulturcenteret KulturØen, der også indeholder bibliotek, biograf og flere sale med mulighed for at se bl.a. børneteater.

I tabellen på næste side er givet nogle eksempler på kunst- og kulturtilbud i Middelfart Kommune (vær opmærksom på at listen ikke er fuldt dækkende):

Tabel 10. Udvalgte eksempler på kunst- og kulturtilbud i Middelfart Kommune

Seværdigheder/kulturtilbud	Beskrivelse
Det Fynske Galleri	Nutids- og ældrekunst samt ægte tæpper. I alt ca. 450 kvm. udstilling
CLAY	CLAY Keramikmuseum er et levende samtidsmuseum og Nordens største specialmuseum for keramisk kunst, kunsthåndværk og design
Humlemagasinet	Danmark eneste humlemuseum om humlens og stedets historie gennem mere end 100 år.
Middelfart Museum	Museets ansvarsområde er Middelfart Kommune, inden for hvilken museet varetager kulturhistorien for nyere tid. Inden for ansvarsområdet har museet særligt fokus på psykiatrihistorie. Den arkæologiske virksomhed i Middelfart Kommune varetages af Odense Bys Museer.
Fjelsted-Harndrup Revyen	En lokal revy med professionelle musikere, lokale amatører, sang og dialog fra udkanten af Middelfart Kommune

Biblioteket på Kulturøen, Middelfart	Mange aktivitetsmuligheder for børn og voksne, bl.a. børneteater, koncerter og foredrag
Klimafolkemødet	Klimafolkemødet afholdes hvert år i september. Klimaet er omdrejningspunktet, og rundt om det udspringer der sig et væld af events og kulturelle aktiviteter
Naturpark Lillebælt	Danmarks største naturpark er stærkt forbundet med Middelfarts kultur og naturarv, og der satses på at udvikle natur- og kulturformidlingen af området. Flere private turbåde opererer i området, hvor marsvinesafari er en attraktiv aktivitet.

Foreningsliv

Middelfart Kommune har et gennemsnitligt antal idrætsfaciliteter med flere kommunale fodboldbaner og flere større selvejende idrætshaller pr. indbygger end landsgennemsnittet. Foreningsaktiviteterne håndbold, speedway, hundesport, folkedans, brydning, dart, orienteringsløb og cykling har en høj foreningsdeltagelse i kommunen i forhold til resten af landet.

Den største fodboldklub er MG & BK (Middelfart Gymnastik- og Boldklub), der ud over talentarbejde også arbejder målrettet på at inkludere børn og voksne med handicap. Frivillige fra foreningen tog i 1980'erne initiativ til koncerter i idrætshallerne i Middelfart og har siden 1989 arrangeret festivalen Rock Under Broen, hvor overskuddet går til foreningen.

Lillebælt har mange vandsportsforeninger, bl.a. de relativt medlemsrige Kajakklubben Strømmen fra 1934 i Middelfart og Føns Søsportsklub fra 1996 i Gamborg Fjord.

Den sociale frivillighed er centreret om den kommunalt oprettede paraplyorganisation Frivilligcenter Middelfart fra 2011 og Middelfartafdelingen af Selvhjælp i Fredericia-Middelfart (1989/1996), som holder til i en bygning fra den tidligere Sindssygeanstalt ved Middelfart.

Hovedkvarteret for KFUM's Sociale Arbejde har siden 2010 ligget i Strib. Under KFUM's Sociale Arbejde hører den nedlagte Fiskerhøjskole på Strandvejen i Middelfart, der siden 1971 har fungeret som alkoholbehandlingscenteret Ringgården. KFUM's højskole og kursuscenter Brogården, oprettet i 1964 i Strib, blev i 2001 overtaget og indrettet til handicapvenligt multicenter af Pindstrup Fonden, som historisk har været knyttet til KFUM.

Der er hele 18 forsamlingshuse i Middelfart Kommune. Østergades Forsamlingshus i Middelfart bruges af både sociale og kulturelle foreninger. Det var ejet af KFUM og KFUK under navnet De Unges Hjem fra 1921 til 1983, hvor kommunen købte det og indrettede foreningshus. Kulturcenteret Kulturøen er kommunens store kulturhus.

Tabel 11. Antal foreninger og foreningsmedlemmer i Middelfart Kommune, 2021

	Foreninger	Medlemmer
DIF - Danmarks Idrætsforbund	65	10.410
DGI	60	11.064
Dansk Firmaidrætsforbund	3	1.011
I alt	128	37.527

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 12. Idrætsfaciliteter i Middelfart Kommune, 2022

Faciliteter	2022
Fodboldanlæg	15
Idrætslokaler/sale (under 300 m2)	15
Store idrætshaller 800 m2 og derover	14
Fitnesscentre	12
Skydeanlæg	8
Små idrætshaller (300-799 m2)	6
Tennisanlæg, udendørs	6
Atletikanlæg	3
Orienteringsbaner	3
Padelcentre	3
Svømmeanlæg	2
Golfanlæg	1
Rideanlæg	1
Mountainbikespor	1
Skatefaciliteter	1
Bowlingcentre	1
Squashcentre	1

Kilde: Danmarks Statistik

Assens Kommune

Kultur

Assens Kommunes mange voldsteder, kirker, herregårde, forsamlingshuse og idrætshaller vidner om områdets tiltrækningskraft både før og nu. Hertil kan føjes teaterforeningen Vestfyns Teater, der sikrer både teatergængere og -udøvere oplevelser, ligesom der findes flere bands og adskillige kor, heriblandt landets ældste drenge- og mandskor, Syngedrengene fra Assens. Den selvejende institution Assens SangKraftcenter arbejder for at organisere og styrke bredden for alle aldre og for såvel for amatører som professionelle udøvere.

I det kombinerede idræts- og kulturhus Arena Assens kan man dyrke gymnastik, spille dart, skate, stå på wakeboard i den nyligt anlagte sø, eller holde fest. Festerne kan også foregå i et af de mange forsamlingshuse, der findes i kommunen. Om efteråret kan indbyggere og turister opleve Æblefestival Assens Kommune. Siden 2014 har man markeret æble dyrkningens betydning for Vestfyn, og festivalen samler hele kommunen omkring mad, aktiviteter og undervisning.

Flere betydningsfulde kunstnere er født i byen Assens, fx guldaldermaleren Dankvart Dreyer og den samtidige billedhugger J.A. Jerichau; af nulevende kan nævnes billedhuggeren Erik Brandt og billedkunstneren Peter

I 2022 åbnede Syddanmarks første wakeboardbane i en nygravet sø i Assens by.

Brandes. Fælles for de fire kunstnere er, at de alle har udført udsmykninger til flere af området kirker. Kirkerne fordeler sig over hele kommunen, hvor der er 29 landkirker, heraf 23 er fra romansk tid, men alle ombyggede i gotisk tid. Tre kirker er opført efter år 1900.

Søhelten Peter Willemoes har bl.a. lagt navn til Willemoesprisen, en kommunal pris, der hvert år uddeles på officerens fødselsdag d. 11. maj, og på havnen står C.C. Peters' bronzestatue af ham. Hans fødehjem, Willemoesgaarden, som i dag bl.a. huser en fast udstilling om ham. Stedet hører under Museum Vestfyn, og det samme gør Toldbodhus og ERNST, en udstilling om den lokale sølvvarefabrikant Frederik Ernst. Museet fik en genopblomstring, da Maria Grønlykke i 2008 udgav den skønlitterære roman Sølvmanden om fabrikanten.

Jævnt fordelt i kommunen ligger de knap 20 herregårde, bl.a. de klassicistiske Hagenskov og Krengerup, hvor man i sidstnævntes udbygninger i Glamsbjerg finder to kulturhistoriske museer: Hørvæsmuseet og Skoda Museum. Lige syd herfor, i Gummerup, ligger frilandsmuseet Vestfyns Hjemstavns gård, hvor man kan se forskellige landbrugsbygninger fra 1700-tallet.

I tabellen nedenfor er givet nogle eksempler på kunst- og kulturtilbud i Assens Kommune (vær opmærksom på, at listen ikke er fuldt dækkende):

Tabel 13. Udvalgte eksempler på kunst- og kulturtilbud i Assens Kommune

Seværdigheder /kulturtilbud	Beskrivelse
Tobaksgården	Kulturhus med koncerter, kunstudstillinger og foredrag mv.
Galleri Knadring, Helnæs	Privat kunstgalleri
Vestfyns Teater	Turnerende teaterforestillinger 10 steder i kommunen
Teatret Lirekassen	Teaterforestillinger for og med børn, unge og voksne
Frøbjerg Festspil	Friluftsteater hver sommer
Museum Vestfyn	Kulturhistorisk museum
Hørvæsmuseet - Krengerup	Arbejdende museum
Vestfyns Hjemstavns gård	Frilandsmuseum
Biblioteker	Bl.a. Aarup, Assens, Tommerup, Vissenbjerg, Haarby og Glamsbjerg
Skoda Museum Danmark	Fast udstilling samt arrangementer plus skiftende udstillinger
Terrariet Vissenbjerg - reptile zoo	Zoo og børneaktiviteter. Formidlingscenter Koelbjergmanden – Istiden og dannelsen af Vissenbjerg bakker åbner i 2023.
Strøjer Samlingen	Samling af unikke og sjældne biler

Foreningsliv

I Assens Kommune er der væsentlig flere idrætshaller pr. indbygger end landsgennemsnittet. Størstedelen af de store er selvejende.

I 2011 blev idræts- og kulturcenteret Arena Assens åbnet. Foreningsaktiviteterne håndbold, gymnastik, ridning, dart, petanque, billard og svømning er populære. Rideklubben for islandske heste på Fyn har siden stiftelsen i 1976 holdt stævner på Orelundbanen nord for Sandager. Kommunen har flere håndboldklubber, hvor den medlemsrigeste er Aarup Boldklub, som spiller i Aarup Fritidscenter, der også er kendt for sine håndboldstævner.

Mange idrætsforeninger i kommunen har aktiviteter målrettet ældre i dagtimerne, fx Tommerup Idræt, Assens Dart Club, Assens Billardklub og Assens Petanque Klub. Kommunens første fitness-center, Fin Form i Tommerup fra 1983, blev begyndelsen på fitnesskæden af samme navn. Der er ni spejdergrupper i kommunen, som bl.a. holder til i spejdercenteret Port Arthur (i Tommerup og Det Danske Spejderkorps' spejderhytte Skovbrynet i Aarup).

Bortset fra Haarby Lokalråd fra 2013 er kommunens 15 lokalråd alle blevet oprettet i perioden 2015-19. Assens Kommune har bl.a. taget initiativ til ungdomskulturhuset Uhus Assens i Glamsbjerg og det tilknyttede Uråd for at fremme de 15-25-åriges inddragelse i de kommunale beslutningsprocesser. Ungdomskulturhuset bruges bl.a. af unge fra HF/VUC Fyn og de to gymnasier i Glamsbjerg.

Assens Kommune har hele 25 forsamlingshuse som i de store og små byer skaber rammen om traditionelle familiefester, fællesspisning, dilettant, udstillinger og koncerter m.m. Frøbjerg Samlings- og Kulturhus fungerer både som forsamlingshus og som øvelokaler, værksteder og opmagasinering for Frøbjerg Festspil.

Tabel 14. Antal foreninger og foreningsmedlemmer i Assens Kommune, 2021

	Foreninger	Medlemmer
DIF - Danmarks Idrætsforbund	84	12810
DGI	60	10700
Dansk Firmaidrætsforbund	3	203
I alt	147	23.713

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 15. Idrætsfaciliteter i Assens Kommune, 2022

Faciliteter	2022
Idrætslokaler/sale (under 300 m2)	31
Store idrætshaller 800 m2 og derover	21
Fodboldanlæg	16
Fitnesscentre	13
Små idrætshaller (300-799 m2)	10
Skydeanlæg	8
Tennisanlæg, udendørs	7
Rideanlæg	5
Svømmeanlæg	4
Atletikanlæg	3
Mountainbikespor	3
Golfanlæg	2
Skatefaciliteter	2
Alpine skianlæg	1
Parkouranlæg	1
Bowlingcentre	1
Padelcentre	1

Kilde: Danmarks Statistik

Nordfyn Kommune

Kultur

Nordfyns Kommunes kulturliv er i høj grad båret af frivillige kræfter, der driver en række kulturaktiviteter. I Skamby afholdes troldefest, ligesom turistforeningen uddeler Havfrueprisen hvert år til en lokal ildsjæl. Indbyggere og besøgende kan også lade sig beruse i duften af 100.000 roser, når Nordfyns Rosenfestival afholdes den første weekend i august i Bogense.

I Nordfyns Kommune er der fem forskellige kor, fx Pilekoret eller gospelkoret Happy Voices. Musikken er sikret ved amatørorkestre, som via tidligere musikskoler nu er samlet i Nordfyns Musikskole, der har tilbud, uanset om man spiller jazz, klassisk eller rytmisk. Musikskolen samarbejder også med Nordfyns Ungdomsskole og sætter hvert år en musical op.

Mange af kommunens unge har også på anden måde nem adgang til kunst; både inden for og udenfor ved Nordfyns Gymnasium i Sønderlø kan man se kunstværker af bl.a. John Olsen og Harvey Martin. Ved hovedindgangen står Sort Jernskulptur af Kent Holm. Af lokale kunstnere bør nævnes billedkunstneren Ellen Hofman-Bang, der sammen med sine to lige så kunstneriske søstre boede på herregården Hofmansgave.

Besøger man Hofmansgaves park, finder man et af kommunens i alt fire kommunalt støttede museer, nemlig Danmarks Kartoffel Museum, hvor man kan studere kartoffeldyrkningens historie på Nordfyn og i hele Danmark.

Hofmansgave er en af kommunens i alt 17 herregårde, hvor de to største grevskaber er Gyldensteen og Roepstorff. Som resten af Fyn er Nordfyns Kommune rig på herregårde og kirker. 30 kirker ligger der i kommunen, hvoraf fire er bygget mellem 1870 og 1925.

I tabellen nedenfor er givet nogle eksempler på kunst- og kulturtilbud i Nordfyns Kommune (vær opmærksom på, at listen ikke er fuldt dækkende):

Tabel 16. Udvalgte eksempler på kunst- og kulturtilbud i Nordfyns Kommune

Seværdigheder /kulturtilbud	Beskrivelse
Nordfynsspillene	Nordfynsspillene er en scenekunstforening, der primært spiller musicals af høj kunstnerisk kvalitet
SPROGENSE - sprogfestival	SPROGENSE er en ny sprogfestival i Bogense, som afholdes i et samarbejde mellem Dansk Sprognævn og Nordfyns Erhverv og Turisme. Festivalen er en involverende, interaktiv og folkelig event med en bred målgruppe, og hvor sproget er omdrejningspunktet.
Eventyrlig kunst	Kunstmesse på Nordfyn med over 50 stande med værker af kendte og lokale kunstnere. Der er musikalsk underholdning og et børnehjørne med kreative aktiviteter for børnene. Kunstmessen er arrangeret af den frivillige forening Soroptimisterne i Bogense.
Kunstweekend på Nordfyn	Nordfynske kunstnere og gallerier byder gæster inden for. Kunstweekenden afvikles i et samarbejde mellem nordfynske kunstnere og gallerier, Nordfyns Kommune samt Nordfyns Erhverv og Turisme.
Otterup Museum	Otterup Museum viser livet på Nordfyn og sletten, som det var for mange år siden. Udstillingen fortæller husets historie fra det blev

	bygget for 300 år siden og til i dag, hvor der er museum, samt historien om nogle af beboerne og deres tilværelse dengang.
Nordfyns museum	Nordfyns Museum et egnsmuseum i Bogense er stiftet i 1920 og har til huse i Bogenses gamle jernbanestation. Museet indsamler genstande fra forhistorisk tid til belysning af forfædres og nutidens kultur og livsvilkår til opbevaring og udstilling. Museets virkeområde er Bogense by og de gamle Skam- og Skovby herreder. Museet har permanente og skiftende udstillinger.
Hofmangave Skitsemuseum	Skitsemuseet på Hofmangave er en maleri- og skulpturudstilling af søstrene Hofman-Bangs værker.
Otterup Geværfabrik	Kulturcentret huser bl.a. kunstudstillinger, foredrag, teater og kunstudstillinger
Nordfyns Vikingemarked i Skamby	Markedet afholdes en weekend i september og byder på vikingekampshows, guidede rundture og meget mere. Hele weekenden er der arbejdende værksteder – og gæster kan bl.a. prøve en brynje, se hvordan vikingerne farver garn, filteruld, arbejder i læder og laver pileflet. Gæsterne kan møde krigere og handelsmænd, træskærere, glasperlemagere og smede.

Foreningsliv

Kommunen har mange idrætshaller og -anlæg. De er grundlaget for bl.a. håndbold, svømning, ridning og gymnastik. Skydning spiller også en rolle, og kommunens to gamle skytteklubber, begge fra midten af 1800-tallet, sikrer årlige markedsfester med parader og konkurrencer. Ved kysten dyrkes naturligvis vandsport i kommunen, typisk i slutningen af maj er Bogense Sejlklub vært ved Danmarks største kapsejlad, Palby Fyn Cup, hvor man sejler Fyn rundt.

Nordfyns Kommune har væsentlig flere idrætshaller pr. indbygger end landsgennemsnittet. Foreningsaktiviteterne gymnastik, håndbold, svømning, hundesport, billard, ridning og skydning er udbredt i kommunen. Her kan nævnes Søndersø Gymnastikforening og Søndersø IF Håndbold, som begge har rødder i Søndersø Idrætsforening, og som træner i Søndersø Hallerne. Søndersø Karting Klub er Fyns eneste gokartbane, der blev anlagt ved Ejby i 1971. I Bogense er svømmehallen og Hestehavens Rideklub velbesøgte, mens Særslev Skytteforening (stiftet 1866) og det årlige Særslev Traktortræk, der har været afholdt siden 2011, trækker mange gæster til Særslev.

En del foreningsdrevne loppemarkeder og byfester skaber overskud til foreningslivet, fx Solsikkefesten, der har været arrangeret af Morud Idrætsforening siden 1973. Bogensløbet har rødder tilbage til stafetløbet Bogense Rundt. Til Bogense Linedanceevent danser linedancerne i optog igennem Bogense. Foreningen Nordfyns Vikingemarked står for det årlige vikingemarked i Glavendruplunden.

Klintebjergs fjordhuse, fælleshuset Skalleværket og tilhørende promenade tager sig godt ud i al slags vejr. Etableringen blev støttet af LAG MANK i programperioden 2014-2022, og er et godt eksempel på borgerdreven landsbyudvikling.

I 2019 blev det foreningsdrevne kulturhus Otterup Geværfabrik indrettet i den i 1994 nedlagte fabriksbygning. Nordfyn Kommunes andre kulturhuse er Borgerhuset i Sønderød, Medborgerhuset i Bogense, Skamby Multihus og seneste skud på stammen er Skalleværket i Klintebjerg. Der er i alt 22 forsamlingshuse i kommunen.

Den lokale forening Ældre hjælper Ældre har siden 2007 arrangeret Seniorhøjskole

Nordfyn. Et stort frivilligt arbejde er målrettet de ældre, bl.a. driver Ældre Sagen Nordfyn en frivillig besøgstjeneste samt vågehjælpen Nordfyn. De frivillige foreninger serviceres af Frivilligcenter Nordfyn, som i 2018 fik nye lokaler i huset Sløjfen i Bogense.

Palby Fyn Cup rundt om Fyn med start og slut i Bogense Havn og Marina er siden 1990 arrangeret af Bogense Sejlklub i samarbejde med Bogense Gymnastik & IFs Støtteforening og med firmaet Palby Marine i Kolding som hovedsponsor. Sejladsen er Danmarks største med knap 300 deltagere og arrangeres af ca. 100 frivillige.

Tabel 17. Antal foreninger og foreningsmedlemmer i Nordfyns Kommune, 2021

	Foreninger	Medlemmer
DIF - Danmarks Idrætsforbund	66	9.253
DGI	53	9.328
Dansk Firmaidrætsforbund	9	913
I alt	128	19.494

Kilde: Danmarks statistik

Tabel 18. Idrætsfaciliteter i Nordfyns Kommune, 2022

Faciliteter	2022
Fodboldanlæg	18
Store idrætshaller 800 m2 og derover	13
Idrætslokaler/sale (under 300 m2)	12
Rideanlæg	9
Fitnesscentre	8
Skydeanlæg	8
Tennisanlæg, udendørs	5
Små idrætshaller (300-799 m2)	3
Svømmeanlæg	3
Golfanlæg	2
Mountainbikespor	2
Padelcentre	2
Atletikanlæg	1
Parkouranlæg	1
Skatefaciliteter	1
Bowlingcentre	1

Kerteminde Kommune

Kultur

Kerteminde Kommune har figurative værker, der står rundt omkring i kommunen. Fremhæves skal Amanda klædt som fiskerpige og kendt fra revyvisen, og dobbeltskulpturen udført af Bjørn Nordahl, der forestiller billedkunstnerne Johannes Larsen og Fritz Syberg placeret ved Kerteminde Kirke. De tilhørte inderkredsen af Fynboerne, en stor kunstnergruppe, der virkede fra begyndelsen af 1900-tallet, og som med figurative landskabs- og personmotiver manifesterede Fyns herligheder. De mange figurative skulpturer får dog både fysisk og tidsmæssigt modspil af Robert Jacobsens og Kent Holms to meterhøje jernskulpturer, begge opstillet i Munkebo i hhv. 1990 og 1997.

Kommunen er stadig et attraktivt sted at bo og arbejde som kunstner, det vidner Galleri KIK om, hvor man regelmæssigt kan se både lokale kunstneres og gæstekunstneres værker udstillet.

Johannes Larsens hjem, som han byggede med sin kunstnerhustru Alhed, er i dag museum for en lang række af egne værker og Fynboernes værker. Museet er en del af det statsanerkendte Østfyns Museer, der geografisk dækker Kerteminde og Nyborg Kommune. Det kommunalt ejede Hindsholm Egnsmuseum i Martofte på Hindsholm rummer en samling kulturhistoriske redskaber og genstande, der fortæller om historiens landbrugs- og fiskerierhverv.

På turen til Hindsholm kan besøgende se de mange bindingsværkshuse, som Fyn er kendt for, særligt koncentreret i de bevaringsværdige lokalområder Viby og Måle.

Kerteminde Kommune har i alt 15 kirker, den sydligst beliggende er Rønninge Kirke fra romansk tid, der udmærker sig med en sjælden rundbueportal og en gravstensskulptur af lensmanden Caspar Markdanner og hans hustru.

Lige sydøst for Kerteminde ligger en af kommunens mange herregårde, Lundsgård. Siden 2015 har herregården bidraget til områdets musikliv med Anexet, der holder til i en tidligere staldbygning. Årligt lægger Anexet lokale til ikke blot koncerter med internationale navne, men også bl.a. den lokale kammermusikfestival. Kommunen har også et amatørsymfoniorkester, Hindsholm Musikforenings Orkester, og i Samlingsstuen er der året rundt blueskoncerter.

Til Havnens Dag kan man opleve en helt anden genre, når harmonikaorkestre spiller. Havnens Dag afholdes på Kerteminde Marina, en af landets største.

I tabel 19 er givet nogle eksempler på kunst- og kulturtilbud i Kerteminde Kommune (vær opmærksom på, at listen ikke er fuldt dækkende):

Tabel 19. Udvalgte eksempler på kunst- og kulturtilbud i Kerteminde Kommune

Seværdigheder /kulturtilbud	Beskrivelse
Kulturhus Anexet (Kerteminde)	Anexet er et samlingspunkt for kultur- og erhvervsliv på Fyn. Anexet lægger hus til alt fra koncerter og kunstudstillinger til foredrag og årstidsbestemte markeder.
Johannes Larsen Museet	Johannes Larsen Museet er et kunstmuseum i Kerteminde, der åbnede i 1986. Museet er indrettet i kunstnerægteparret Alhed og Johannes Larsens bolig og atelier, som de opførte i 1901 på Møllebakken i Kerteminde. Museet er en del af Østfyns Museer.

Vikingsmuseet Ladby	Vikingsmuseet Ladby rummer Danmarks ældste kongegrav, og man kan som gæst bl.a. træde direkte ind en vikingekonges skibsgrav på det autentiske sted.
Vikingsmuseet Ladby	Vikingsmuseet Ladby rummer Danmarks ældste kongegrav, og man kan som gæst bl.a. træde direkte ind en vikingekonges skibsgrav på det autentiske sted.
Farvergården	Museet Farvergården ligger midt i Kerteminde og rummer udstillinger om livet i Kerteminde i gamle dage, samt en café, gårdhave og butik.
Fjord & Bælt	Fjord&Bælt er formidlings- og forskningsinstitution beliggende ved indsejlingen til Kerteminde Fjord. Centret henvender sig både til børn og voksne.

Foreningsliv

Foreningsidrætten i Kerteminde Kommune er især centreret om de tre store idrætsanlæg i Kerteminde, Munkebo og Langeskov, som blev opført i henholdsvis 1957, 1969 og ca. 1985 og siden udvidet med bl.a. motionscentre.

I de mindre byer er skolehallerne og kommunens ni forsamlingshuse og to sognegårde center for foreningslivet. Foreningsaktiviteterne håndbold, tennis, badminton, rugby, bordtennis, svømning, roning, sejlsport, kajak, vandski og hundesport nyder en stor popularitet.

Medlemsrige er Idrætsforeningen BR66 Langeskov Håndbold og Langeskov Badminton Klub. Sidstnævnte var i 2007 med til at danne eliteholdet Team Fyn Badminton. Lindø Rugby Sport Club blev stiftet af en svensk værftsarbejder fra Lindøværftet i 1960'erne og har siden bl.a. nydt opbakning fra udenlandske arbejdere på værftet.

Kerteminde Tennisklub fra 1931, som blev kåret til årets tennisklub i 2003, og Kerteminde Bordtennis Club fra 1979 er begge medlemsrige. Kerteminde Motionscenter fra 1986 er støttet af lokale erhvervsdrivende. Vandet ved Kerteminde bruges bl.a. af Kerteminde Vandskiklub (stiftet 1962), der har vundet flere danmarksmesterskaber, samt af Kerteminde Sejlklub.

Siden år 2000 har Kerteminde Sejlklub afholdt stævnet Sail Extreme for joller i Kerteminde Bugt. Sail Extreme er et af Nordens største jollestævner. Danmarks ældste kapsejlskole, Classic Fyn Rundt (grundlagt i 1934 som Fyn Rundt af Odense Sejlklub), er siden år 2000 udgået fra Kerteminde Havn, og fra 2010 med Kerteminde Sejlklub som enearrangør.

Kerteminde Sejlklub blev i 2006 udnævnt til et af Danmarks syv kraftcentre under Dansk Sejlunion og har siden skabt gode resultater for ungdomsafdelingens optimistjollesejlere. I 2011 kunne sejlklubben i samarbejde med Kerteminde Kajakklub indvie det 700 m² store Kerteminde Søsports-center. Kerteminde Sejlklub er Fyns tredjestørste sejlklub med 410 medlemmer i 2019. Samme år var der i Kerteminde Marina ca. 700 fastliggerbåde og ca. 10.000 gæstesejlere.

Kulturhus Fjorden samler kulturelle og sociale foreninger som reparations-, smedje- og snedkerklubben Ensomme gamle Mænd af Kerteminde fra 2007. Turismens Venner i Kerteminde har bl.a. et frivilligt korps på ca. 200 personer, som på skift byder turister velkommen i sommer-månederne. Foreningen LINK (Lettelse af Integration af Nydanskere i Kerteminde-området) arrangerer bl.a. en ugentlig sprog- og kulturcafé. Munkebo Kulturhus blev indrettet omkring 2010 i den nedlagte Troelskærskole.

Tabel 20. Antal foreninger og foreningsmedlemmer i Kerteminde Kommune, 2021

	Foreninger	Medlemmer
DIF - Danmarks Idrætsforbund	48	7.263
DGI	45	6.907
Dansk Firmaidrætsforbund	1	286
I alt	94	14.456

Kilde: Danmarks Statistik

Tabel 21. Idrætsfaciliteter i Kerteminde Kommune, 2022

Faciliteter	2022
Idrætslokaler/sale (under 300 m2)	13
Fodboldanlæg	10
Store idrætshaller 800 m2 og derover	8
Skydeanlæg	8
Tennisanlæg, udendørs	4
Fitnesscentre	3
Aletikanlæg	2
Golfanlæg	2
Rideanlæg	2
Skatefaciliteter	2
Svømmeanlæg	1
Bowlingcentre	1
Padelcentre	1

Kilde: Danmarks Statistik

C7. Bæredygtig udvikling og grøn omstilling, herunder vedvarende energi.

Den globale opvarmning er i gang. Fremtidens klima i Danmark, herunder Fyn, byder på højere temperaturer, mere regn og generelt flere ekstreme vejrhændelser.

Temperaturen i atmosfæren og havet er steget, og når temperaturerne ændrer sig, kan det få betydning for flora og fauna f.eks. forsvinder nogle arter, mens andre arter kommer til sydfra. Der vil også være behov for at tilpasse landbrugets afgrødevalg, hvilket allerede foregår, f.eks. er arealet med majs til fodring steget i Danmark i de seneste ti år.

Ændring mellem 1981-2010 og fremtidsperioden 2071-2100 i middelvandstand (cm) ses af Figur 14. opgjort pr kyststrækning.

Figur 13: Ændring mellem 1981-2010 og fremtidsperioden 2071-2100 i middelvandstand (cm)

Kilde: Klimaatlas.dk

Det fremgår af figur 14, at vandet stiger mindst i Nordjylland og mest i det sydvestlige Jylland, mens vandstanden omkring Fyn vil stige med mere end 50 cm. I perioden frem til år 2100. Der vil således blive behov for sikring af kystlinjen mange steder i MANK-kommunerne.

Vandstigningsprognoser har fået Middelfart Kommune til at lave en plan for sikring af strækningen fra Gl. Havn og til og med Kulturøen langs Havnegade. Strategien er at etablere et dige, der kan sikre byen mod vandstigninger op til 2,5 meter ved at benytte sig af det såkaldte cortenstål, der er både fleksibelt og langtidsholdbart.

Assens Kommune har fået knap fem mio. kroner af Kystdirektoratet til projektet "Byen og Bæltet", som skal sikre Assens Næs og Assens by mod oversvømmelser. Projektet er første etape af en langsigtet strategi for højvandsbeskyttelse af hele Assens By.

Nordfyns Kommune har fået støtte fra staten til at kystsikre Bogense by og omegn. Projekt Bogense Kystdiger er et fællesprojekt, som varetager den samlede kystbeskyttende indsats i og omkring Bogense. I projektet indgår en samlet løsning for hele digestrækningen fra Nyhave i vest til Stege Mølle i øst. Digerens højde og udformning opdateres til fremtidens vejr. Enkelte steder vil der etableres nyt dige. Derudover varetager projektet håndtering af regnvand, som opstaves bagved digerne, når højvandsklapperne lukker under høj vandstand.

Ekstreme vandstande, eller stormflod, forekommer i Odense og Kerteminde Fjord, når vind presser store vandmængder ind i fjordene. Odense Fjord er derfor igen blevet udpeget af Kystdirektoratet i forbindelse med anden planperiode. Derfor har Kerteminde Kommune udarbejdet en risikostyringsplan for oversvømmelse for det udpegede risikoområde i Kerteminde Kommune. Risikoområdet er af Kystdirektoratet udpeget som de områder, der er i risiko for oversvømmelser fra Odense Fjord under ekstreme vandstande i Odense Fjord. Et forslag til stormflodssikring af Kerteminde, Kølstrup og Munkebo mod indtrængende vand fra Kerteminde Fjord blev i 2018 nedstemt af Kerteminde, Kølstrup og Munkebo Sluse- og Digelags medlemmer. Efterfølgende blev Sluse- og Digelaget opløst.

Klimaændringer betyder også øget nedbør i de kommende år og frem til 2100. Nedbørsmængden forventes at stige med 4,25 pct. i Middelfart Kommune frem til 2040. Tilsvarende er stigningen 4,57 pct., 4,53 pct. i Nordfyns Kommune og 5 pct. i Kerteminde Kommune¹¹.

¹¹ DM, Klimaatlas.dk

De kommende års klimaændringer og klimalovens (2020) mål om, at Danmark i 2030 skal have 70 pct. mindre CO₂-udslip end i 1990, og at vi i 2050 skal være klimaneutrale, kommer også i høj grad til at påvirke såvel indbyggere som erhvervslivet i MANK-kommunerne. Derfor har MANK bestyrelsen besluttet at vægte bæredygtig omstilling i alle indsatsområder og aktiviteter i programperioden 2023-27 (jf. beskrivelse i afsnit F).

C8. Evt. særlige stedbundne ressourcer som forekommer vigtige for området.

For MANK-kommunerne udgør naturen en vigtig ressource, herunder kommunernes samlede kystlinje på 523 km, i forhold til både bosætning af nye tilflyttere samt tilflytning og etablering af virksomheder inden for bl.a. fødevarerproduktion og turisme m.m.

Ladbydragen er bygget som kopi af vikingeskibet fra skibsgraven i Ladby. Ladbydragen vedligeholdes og sejles af frivillige med tilknytning til Ladbymuseet, og er et bilede på museets satsning på aktiv historieformidling. Anløbsbroen er støttet af LAG MANK i 2015 og forprojekt til Ladbydraget blev tidligere støttet af Kerteminde LAG.

C9 Globale og nationale udfordringer – lokale muligheder

Udviklingen i landdistrikterne påvirkes i stigende grad af globale og nationale forandringer. Klimaforandringer, geopolitiske spændinger, forsyningsudfordringer og politisk besluttede landskabstransformationer fra landbrug til skov, natur og energi er forhold, der i stigende grad får konkret betydning for livet i vores lokalsamfund – både i form af nye risici, men også som afsæt for udvikling og innovation.

For landdistrikterne i LAG MANK's område betyder det, at lokalsamfund i stigende grad skal kunne håndtere og tilpasse sig forandringer, samtidig med at de udnytter de muligheder, der opstår i omstillingen. To udviklingstendenser er særligt centrale i de kommende år: behovet for stærkere lokalsamfundsrobusthed i forbindelse med kriser samt den omfattende landskabstransformation, hvor store landbrugsarealer forventes omlagt til natur og skov.

Lokalsamfundsrobusthed og lokalt beredskab

Behovet for lokalt beredskab og øget samfundsresiliens er vokset i takt med, at flere komplekse risici identificeres – fra klimahændelser og ekstremvejr til forsyningssvigt, cyberangreb og hybride trusler. Erfaringer fra både pandemien og nyere internationale kriser har vist, at robuste samfund ikke alene skabes gennem centrale beredskabsplaner, men i høj grad også gennem stærke lokale fællesskaber.

Et stærkt lokalsamfundsberedskab handler derfor ikke kun om operative planer, men også om tillid, lokale netværk, frivilligt engagement og lokalkendskab. Det er disse ressourcer, der gør borgere og lokale aktører i stand til at handle sammen før, under og efter en krise.

Lokal forankring i den grønne landskabstransformation

Danmark står over for en omfattende landskabstransformation i forbindelse med sikring af f.eks. grundvandsbeskyttelse eller den grønne treparts nationale indsatser for at adressere behovet for CO₂-reduktion, kvælstofreduktion og biodiversitetskrisen. I de kommende år forventes store landbrugsarealer derfor at blive omlagt til skov, natur eller vådområder.

Når landskabet ændrer sig, påvirker det både erhvervsgrundlag, bosætning, identitet og hverdagsliv i lokalsamfundene. Derfor er det afgørende, at transformationen ikke kun planlægges ud fra klima- og naturmål, men også tænkes sammen med lokale udviklingsperspektiver.

Med lokalt medejerskab og aktiv inddragelse kan landskabstransformationen skabe nye muligheder. De nye natur- og skovområder kan danne grundlag for rekreative tilbud, naturformidling, friluftsliv og udvikling af oplevelsesøkonomien. Samtidig kan de styrke stedbundne identiteter og skabe nye samarbejder mellem lodsejere, lokalsamfund, foreninger og erhverv.

Uden lokal forankring risikerer omstillingen at skabe modstand og oplevelse af tab. Med lokal involvering kan den derimod blive et afsæt for nye udviklingsmuligheder i landdistrikterne.

Fra udfordring til udviklingsmulighed

Begge udviklingstendenser peger på, at fremtidens landdistriktsudvikling i stigende grad handler om evnen til både at håndtere forandringer og skabe nye muligheder ud af dem. Kriser og risici kræver stærke lokalsamfund med høj grad af samarbejde og handlekraft, mens den grønne omstilling åbner nye perspektiver for natur, rekreation og oplevelseserhverv.

LAG MANK kan bidrage til at omsætte disse overordnede samfundsforandringer til konkrete lokale udviklingsprojekter ved at understøtte samarbejde, innovation og lokalt engagement. På den måde kan globale og nationale udfordringer blive et afsæt for bæredygtig udvikling i de fynske landdistrikter.

D. Aktionsgruppens vurdering af de vigtigste lokale udfordringer og potentialer.

D1. SWOT

STYRKER	SVAGHEDER
<ul style="list-style-type: none"> → Store naturværdier med stor herligheds- og tiltrækningsværdi for indbyggere, turister og eventuelle tilflyttere → Lang sammenhængende kystlinje med mulighed for vandsportsaktiviteter, lystfiskeri og nogle steder badning ved kyststeder (strande) → Gode muligheder for at bruge naturen som rekreativ ramme → Mange små fødevarereproducenter med koncepter, der omfatter produktion af råvarer, bearbejdning og i nogle eksempler salg → Et rigt foreningsliv med mange idræts-faciliteter, medlemmer og frivillige → Arbejdsstyrken er generelt godt uddannet med en stor andel med en erhvervsfaglig uddannelse og færre ikke-faglærte 	<ul style="list-style-type: none"> → Nogle områder har rig trafik infrastruktur og dårlig udbygning af hastigheder på IT og ringe udbygning af fx Fibernet. → Børn og unge i grundskolen har lavere faglig trivsel end hele landet. → Der er i området en mindre andel af arbejdsstyrken med en lang videregående uddannelse. → De mindre byer (under 500 indbyggere) samt landdistrikterne oplever et fald i antal indbyggere, og det kan være svært at tiltrække og fastholde familier med børn. → Indtjeningen på turismen er forholdsvis mindre end resten af Fyn → Der er ikke alle steder dækkende faciliteter i forhold til brug af naturen – både til rekreative og erhvervsmæssige formål
MULIGHEDER	TRUSLER
<ul style="list-style-type: none"> → Udvikling af natur- og kulturturismen samt oplevelsesturismen → Tiltrække de mange pendlere, som arbejder i virksomheder i området, men som bor i andre kommuner – bl.a. med naturen som bosætningskraft. → Udvikling af mindre fødevarereproducenter i fx yderområder med mulighed for jobskabelse gennem lokalt salg og turisme. → Udvikling af nye boformer i de mindre byer og i landdistrikterne, herunder fx senior-bofælles-skaber m.m. 	<ul style="list-style-type: none"> → Fortsat en fraflytning fra mindre byer og fra landdistrikterne → Der vil i de kommende år ske en aldring af befolkningen i området, hvis det ikke lykkes at tiltrække yngre familier med børn, herunder unge som er født i området og fraflyttet grundet uddannelse

D2. Områdets udfordringer eller udviklingsbehov.

LAG MANKs mål er gennem udnyttelse af de enestående natur- og kulturressourcer samt erhvervspotentialer at øge beskæftigelsen og turismen samt udvikle levevilkår og bosætningspotentialerne.

LAG MANK-bestyrelsen har prioriteret indsatser, som søger løsninger på følgende udfordringer:

- Virksomheder i området oplever udfordringer med at rekruttere arbejdskraft – især specialiseret arbejdskraft med mellemlange eller videregående uddannelser.
- En faldende befolkning og en aldrende befolknings sammensætning - især de mindre byer og på landet.
- En smal turismesæson og udfordringer med overnatningskapacitet i højsæsonen.
- Mange unge søger væk fra området for at uddanne sig og bosætter sig fast i de større byer.
- Mange mindre fødevarerproducenter med behov for professionalisering af fortællingen omkring produkter og markedsføring heraf.
- Der er et stort behov for at fremme den autentiske fortælling og bæredygtig udvikling – både i områdets virksomheder og forbrugs- og adfærdsmønstre blandt indbyggerne.

LAG MANK har i de forudgående programperioder støttet en bred vifte af indsatser som eksempelvis erhvervsfremmetiltag, rammer for kultur- og naturberigende oplevelser samt tiltag der har styrket tilflytning og bosætningen af nye borgere. Disse indsatstyper er også centrale for programperioden 2023-27 med vægt på at styrke følgende potentialer:

- Tiltrække arbejdskraft til de lokale virksomheder.
- Støtte bosætning for at fremme befolkningsudviklingen og befolknings sammensætningen (gerne i landdistrikterne) og for at øge arbejdsstyrken i området.
- Styrke erhvervsudviklingen i landdistrikterne ved etablering og videreudvikling af mindre virksomheder, produktionsfællesskaber osv.
- Brede turismesæsonen ud til hele året ved i højere grad at synliggøre de sæsonvarierende kultur- og naturoplevelser i området.
- Skabe attraktive kultur- og fritids- og fødevareroplevelser for såvel indbyggere som turister.
- Gøre området attraktivt for unge, både unge, som bliver i området, men også gøre det attraktivt for unge af vende retur efter endt uddannelse.
- Støtte grønne og miljøbæredygtige teknologier og produktionsformer i områdets virksomheder og støtte borgerne i mere miljø-bæredygtige leveformer.
- Støtte spinoff fra de fynske erhvervsfyrtårne i form af robot og droneteknologi til lokale virksomheder, til fremme af ny teknologi og produktionsformer.

E. Udviklingsstrategiens vision

Vision

LAG MANK dækker Middelfart, Assens, Nordfyns og Kerteminde Kommune - her er det godt at bo, virke og gæste.

Foreningen vil arbejde på dets vision ved at fokusere på følgende temaer:

- Styrkelse af kultur- og naturoplevelser som attraktion for turister og borgere
- Fremtidens nye fynske jobs

- Fremtidens fællesskaber

F. Udviklingsstrategiens indsatsområder og mål

F1. Baggrund for LAG MANKs mulige indsatsområder.

På baggrund af analysen, drøftelser på bestyrelsesniveau samt indkomne ideer blev der udpeget en række temaer som grundlag for inddragelse af partnerskaber igennem en række workshops. I forbindelse med workshop 5. Fremtidens fællesskaber, herunder ungefællesskaber havde vi inviteret Ph.d. Eva Mærsk til at give et oplæg om bosætning og flyttemønstre i landdistrikterne med særlig fokus på ungegenerationen.

I forbindelse med revisionen af udviklingsstrategien har bestyrelsen vurderet nye samfundsmæssige udviklingstendenser, som i stigende grad påvirker landdistrikterne. Det gælder særligt behovet for stærkere lokalsamfundsrobusthed i forbindelse med kriser samt den kommende landskabstransformation fra landbrug til natur og skov. Disse forhold er derfor indarbejdet i strategien inden for de eksisterende indsatsområder.

Fokuspunkter og anbefalinger (sammenfatning)

1. Turisme - kultur og natur som attraktion for turister og borgere, herunder partnerskaber på tværs.
 - Det er kystlandskabet, der trækker langt hovedparten af turisterne til området.
 - Øge synergi mellem kulturtilbud, naturaktiviteter, bispisning og overnatning.
 - Kultur og natur understøtter hinanden - koncerter, museer mv. kan være med til at skabe træk for den øvrige turisme udenfor sæson.
 - Øge formidlingen omkring mulighederne på kanten af sæsonen.
 - Flere turister i højsæson kræver et større udbud af overnatningsfaciliteter – gerne med herlighedsværdi.
 - I forhold til at brede turistsæsonen ud, så lægges der vægt på, at det skal ske med hensyntagen til naturen og de lokale.
2. Fremtidens nye fynske jobs, herunder viden, produktion og services.
 - Drone og robotindustrien er fynske fyrtårne centreret omkring Odense. Det giver god mening at have fokus på de understøttende erhverv, som fx udarbejder komponenter, indpakning, software mv.
 - Der er mange underleverandører til ovenstående industri i de fynske landkommuner.
 - Netværksdannelse mellem underleverandører og større udviklingsvirksomheder er vigtig.
 - LAG funding er vigtig, idet den kan deltage i andre projektyper end andre udviklingsstøtteordninger.
 - Gode rammevilkår for mindre underleverandører vigtigt (faciliteter).
3. Fødevarer, herunder oplevelser, produktion, teknologi og services.
 - Potentiale i at skabe helstøbte oplevelser, hvor man kombinerer madoplevelse med kulturoplevelse, naturoplevelse eller lign.
 - Udviklingspotentiale ift. at kigge på det stedsspecifikke/særligt stedbundne – både geografisk og historisk. Hvad karakteriserer bestemte områder – fx hvad betyder bestemte typer af jordbundsforhold, klimaforhold mv. for smagen osv.
 - Innovation og bæredygtighed i fødevarerproduktion. Potentiale i at tænke mere bæredygtigt fx ved at bruge affaldsprodukter fra hinanden eller anvende lokale råvarer

fremfor råvarer, der skal importeres.

4. Grøn omstilling og bæredygtig udvikling.

- Tiltag omkring kontor/produktionsfællesskaber for aktører, der arbejder med bæredygtige løsninger.
- Realisering af borgerdrevne initiativer vedr. grøn omstilling/energi forsyning mv. forudsætter ekstern understøttelse (koster penge), og samarbejde med kommune, styrelse eller lignende aktør ift. de juridiske aspekter. Der er gode best practise eksempler på Fyn.
- Vær åben overfor borgerdrevne ideer/tiltag – bottom-up projekter har gode muligheder for at lykkes.

5. Fremtidens fællesskaber, herunder ungefællesskaber.

Fyn er udfordret ift., at de unge flytter mod de store byer (primært Aarhus og København). Der er behov for, at man tænker anderledes og har et andet perspektiv på flytninger. Kommuner og andre aktører har i mange år haft fokus på tilflyttere. Der er i højere grad behov for, at man også kigger på og imødekommer ønsker fra "bliverne". Nogle af de unge, der rejser ud, vil vende tilbage, hvis fortællingen om et godt barne- og ungdomsliv står frisk i erindringen.

Samtidig viser international forskning i samfundsresiliens, at lokalsamfund med stærke sociale netværk, et højt niveau af tillid og tætte bånd til lokale myndigheder generelt klarer sig bedre igennem kriser. Styrkelse af lokale fællesskaber kan derfor også bidrage til at øge lokalsamfundenes robusthed og evne til at handle i fællesskab i ekstraordinære situationer.

- Prioriter ungdomsmiljøer.
- Giv de unge ansvar – lad dem definere deres behov og ønsker og være drivkraften.
- Hold 'elastik' i de unge, der flytter efter endt ungdomsuddannelse, så de fastholder stedtilknytning.
- Tænk geografisk bredere end landsby og kommune. De unge vender sjældent hjem til samme lokalsamfund, som de er vokset op, men gerne inden for 'frokost-/barnepasningsafstand' af forældre og gammelt netværk.
- Gentænk faciliteter og bygningsmasse, så det gavner fællesskabet – f.eks. flere arbejdsfællesskaber, divers boligmasse og plads til nye initiativer.
- Understøt lokalt organiserede beredskabsplaner og samarbejder, hvor borgere, foreninger og lokale aktører i fællesskab styrker lokalsamfundets evne til at håndtere kriser og ekstraordinære situationer.

F2. Mål

På baggrund af analyse, workshops og indsamlede ideer/forslag er følgende målsætninger blevet defineret:

Indsatsområde 1:	Kultur- og natur
Aktivitet 1.1. (kommercielle aktiviteter)	Kommercielle aktiviteter, der løfter udbuddet af kultur-, outdoor- og gastrooplevelser – gerne med fokus på oplevelser uden for højsæsonen, aktiviteter der kobler natur og kultur samt nye oplevelses- og erhvervsmuligheder i forbindelse med fremtidens natur- og landskabstransformation.
Aktivitet 1.2. (almennyttige aktiviteter)	Faciliteter og aktiviteter, der understøtter adgang til og oplevelser i naturen – gerne hvor det kobles med kultur – samt initiativer, der styrker adgang til og brug af nye natur- og landskabsområder i forbindelse med den grønne landskabstransformation
Aktivitet 1.3 (kommercielle og almennyttige aktiviteter)	Understøttelse af netværks- og samarbejdsaktiviteter i relation til aktivitet 1.1 og 1.2.

Indsatsområde 2.	Fremtidens nye fynske jobs
Aktivitet 2.1. (kommercielle aktiviteter)	Innovativ produktion, afsætning og services inden for videnserhverv, fødevarer- og techindustri, herunder innovative underleverandører til de tre nævnte brancher.
Aktivitet 2.2. (kommercielle aktiviteter)	Innovative initiativer der understøtter nye samarbejdsformer. Eksempelvis coworking eller fællesskaber.
Aktivitet 2.3 (kommercielle aktiviteter)	Understøttelse af netværks- og samarbejdsaktiviteter i relation til aktivitet 2.1 og 2.2., herunder samarbejder der inkluderer partnere udenfor LAG MANKS område.

Indsatsområde 3:	Fremtidens fællesskaber
Aktivitet 3.1. (almennyttige projekter)	Nye og/eller kreative ungefællesskaber med særligt fokus på aktiviteter, der initieres af unge
Aktivitet 3.2 (almennyttige projekter)	Innovative initiativer der styrker borgerdrevne fællesskaber for det gode liv i et lokalsamfund eller levetællesskaber samt understøtter lokalsamfundenes robusthed, samarbejde og handlekraft – også i mødet med kriser og andre fremtidige udfordringer. <i>LAG MANK lægger vægt på multifunktionelle faciliteter, hvor kulturaktiviteter eller tiltag inden for grøn omstilling, biodiversitet eller genbrug indgår.</i>

LAG MANK lægger op til synergiskabende aktiviteter på tværs af almennyttige og erhvervsorienterede indsatsområder.

F3. Bæredygtig udvikling og grøn omstilling.

LAG MANK prioriterer bæredygtig udvikling og grøn omstilling ved at introducere det som et ekstra prioriteringskriterium. Dermed skal projekter forholde sig til, hvordan de bidrager til bæredygtig udvikling og grøn omstilling. Se afsnit G.

F4. Social inklusion, kønsligestilling og unge.

LAG MANK vil ved tildeling af midler have et særligt fokus på EU-plan om social inklusion, kønsligestilling og unge. Dette ses bl.a. i foreningens særlige vægtning af ungefællesskaber. Det skal dog påpeges, at uagtet et fokus på social inklusion bedømmes alle ansøgninger ud fra samme kvalitative kriterier jf. pkt. G.

F5. Lokalt, regionalt og internationalt samarbejde.

LAG MANK vil i den kommende programperiode være orienteret mod regionalt, nationalt og evt. internationalt samarbejde. Bestyrelsen og sekretariat vil deltage i relevante konferencer, netværksmøder m.m. LAG MANK vil være orienteret mod at hente og dele inspiration og erfaringer, ligesom aktivitet 2.3 opfordrer til samarbejde uden for LAG MANKs område.

LAG MANK og LAG SØM har allerede et veludviklet samarbejde fra forrige programperiode, som omfatter faglige temamøder, tæt erfaringsudveksling mellem koordinatore samt støtte til fælles indsatser. LAG MANK og LAG SØM vil styrke dette samarbejde i programperioden 2023-27, så det også kommer til at gælde på bestyrelsesniveau.

Projektet Blå Støttepunkter er et godt eksempel på, hvad de lokale aktionsgrupper kan udrette, når der er fokus på samarbejde og man tør hæve barren.

G. Aktionsgruppens egne prioriteringskriterier.

Bolig- og Planstyrelsen har defineret følgende 9 prioriteringskriterier, som alle projekter skal bedømmes ud fra:

1. Projektets relevans i forhold til udviklingsstrategien og de overordnede mål og fokusområder for ordningen.
2. Projektbeskrivelse.
3. Er projektet fuldt oplyst?
4. Projektansøgers kapacitet og økonomiske ansvarlighed.
5. Lokal forankring og samarbejde.
6. Nyhedsværdi og innovation.
7. Projektets levedygtighed.

8. Gør aktionsgruppens midler en forskel (kritisk kapital).
9. Projektets effekt.

I tillæg hertil har LAG MANK udpeget yderligere to prioriteringskriterier.

10. Grøn omstilling og bæredygtig udvikling, der defineres som aktiviteter, som reducerer vores negative påvirkning af klima og miljø.
11. Projektets aktualitet i henhold til udviklingsstrategiens indsatsområder

H. Udviklingsstrategiens målsætninger, mål for indsatsområder og aktiviteter.

LAG MANK 2023-2027 har fastsat de kvantitative mål for almennyttige og erhvervsprojekter på baggrund af rapporten *Evaluering af LAG/LEADER 2014-2018*, der når frem til en omkostningseffektivitet pr 1 mio. kr. i tilskud svarende til 4 fuldtidsstillinger. Efter pristalsregulering jan. 2014 – dec. 2022 bliver beregningsgrundlaget på til 300.000 kr. i tilskud pr. effektfremmende aktivitet. LAG MANK forventer at uddele ca. 4.6. mio. kr. årligt.

H1 Erhvervsrettede mål og aktiviteter

	Målsætning (procent af økonomisk ramme).	Målbare mål (anslået)
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 1: Kultur- og naturoplevelser	30 %	23 arbejdspladser
Aktivitet 1.1. Kommercielle aktiviteter, der løfter udbuddet af kultur-, outdoor- og gastrooplevelser – gerne med fokus på oplevelser uden for højsæsonen, aktiviteter der kobler natur og kultur samt nye oplevelses- og erhvervsmuligheder i forbindelse med fremtidens natur- og landskabstransformation.		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 2: Fremtidens nye fynske jobs	30 %	23 arbejdspladser
Aktivitet 2.1: Innovativ produktion, afsætning og services inden for videns erhverv, fødevarer- og techindustri, herunder innovative underleverandører til de tre nævnte brancher.		
Aktivitet 2.2: Innovative initiativer der understøtter nye samarbejdsformer. Eksempelvis coworking eller fællesskaber.		
Aktivitet 2.3: Understøttelse af netværks- og samarbejdsaktiviteter i relation til aktivitet 2.1 og 2.2., herunder samarbejder der inkluderer partnere udenfor LAG MANKs område		
Total for alle delmål under erhverv	60 %	46 arbejdspladser

H2 Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne

	Målsætning (procent af økonomisk ramme).	Målbare mål (anslået)
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 1: Kultur- og naturoplevelser	10	8
<p>Aktivitet 1.2: Faciliteter og aktiviteter, der understøtter adgang til og oplevelser i naturen – gerne hvor det kobles med kultur – samt initiativer, der styrker adgang til og brug af nye natur- og landskabsområder i forbindelse med den grønne landskabstransformation</p> <p>Aktivitet 1.3: Understøttelse af netværks- og samarbejdsaktiviteter i relation til aktivitet 1.2.</p>		
Målsætning for udviklingsstrategiens indsatsområde 3 Fremtidens fællesskaber	30	23
<p>Aktivitet 3.1: Nye og/eller kreative ungefællesskaber med særligt fokus på aktiviteter, der initieres af unge.</p> <p>Aktivitet 3.2 (almennyttigt): Innovative initiativer der styrker borgerdrevne fællesskaber for det gode liv i et lokalsamfund eller levestællesskaber samt understøtter lokalsamfundenes robusthed, samarbejde og handlekraft – også i mødet med kriser og andre fremtidige udfordringer.</p> <p><i>LAG MANK lægger vægt på multifunktionelle faciliteter, hvor kulturaktiviteter eller tiltag inden for grøn omstilling, biodiversitet eller genbrug indgår.</i></p>		
Total for delmål under rammevilkår	40	31

I. Bilag

Dokumentation for høringsproces.

Udviklingsstrategien blev sendt i høring i Region Syddanmark samt Middelfart, Assens, Nordfyns og Kerteminde Kommuner d. 19. januar med frist for svar d. 2. februar 2023.

I samme periode blev strategien udsendt til medlemmerne til onlinegodkendelse.

Resultat:

Antal medlemmer LAG MANK	38
Antal svar fra medlemmer	23
Heraf godkendelser af udviklingsstrategien	23
Antal hørings svar fra kommuner og region	3
Antal svar, hvori det angives, at strategien strider mod kommunale og regionale planer og strategier.	0

Vedlagt

- Høringsbrev kommuner og region
- 3 stk hørings svar fra kommuner og region
- Invitation til medlemsgodkendelse

Medlemssvar kan rekvireres